

ЧИСЛО 18.
ВИДАВНИЦТВО УКРАЇНСЬКОЇ КНИГАРНІ
В СКРЕНТОН, ПА.

МСТИСЛАВ РУС.

Причта про Садівника

та иньші оповіданя, гуморески
і сатири.

(1898 – 1908)

1914.
З УНІВЕРЗАЛЬНОЇ ДРУКАРНІ
(Universal Printing Co.)
SCRANTON, PA.

1. ПРИЧТА ПРО САДІВНИКА.

(Учителям та провідникам української молодіжи присвячує автор).

Росла раз серед дрімучого ліса, дичка. Столітні дуби пригнітали її собою а вона проте росла їм на перекір — росла та кріпшала. Тяжка була її неволя серед тих великанів, гірке було їй журте, але видобути ся з під них не мала сили. Птички прилітали до неї та сьпівали їй про сьвіт, про сонце, про волю без краю. А їй від того сьпіву ставало ще тяжче і вона жалібно тріпотала своїми листками та плакала нишком перед тихим вітром на свою гірку недолю.

але дучило ся, що переїздив по при неї володіль краю. Сподобав ся йому сьмілий, стрункий ріст дички та приказав їй пересадити до свого города. Тут поручив своїм дворакам піклувати ся нею, а полишивши їм три роки часу на убагороднене дички — відїхав в далекі краї.

Двораки зачали убагороднювати пусту дичку. Але вони не знали способу та зачали убагороднювати її від коріня. Вони порнали та зрушували навкруги землю, пололи з хабазів, посипали та поливали ріжними масностями, словом робили все що могли і знали. Дичка від того розросла, вибуяла та стала красша і сильнійша, но коли прийшла осїнь, вона зродила тіль-

ки терки та гіркі квасниці. Тоді зійшлися двораки та стали радити, що з нею даліше робити: Що за не-благородна дикунка — говорили одні; порубати її та в огонь — казали другі; ну та з чимже ми покажемося тепер перед нашим володітелем — голосили треті. Коли вони так голосили і нарікали, підійшов до них якийсь сірий непоказний чоловік та спитав про причину їхньої журби. Двораки розповіли йому все а він лиш усміхнув ся та сказав: “Лишіть її мені на тих ще два роки, а я вже якось в тім пораджу.” Двораки згодили ся на се та попрощавши незнамого чоловіка розійшли ся.

Той чоловік був огородник. Коли прийшла весна він взяв ся негайно до роботи. Обчистив дичку з мху і наростей, позрізував дикі прuti і вовчки а вкінци по-нащиплював всі сильніші гиляки а слабші повитинав. Зробивши усе те як слід, лишив відтак дичку в спокою. Нашеплені зрази прийняли ся чудово, а що земля під дичкою була вже попередно добре справлена, то вона розросла ся та розбуяла в однім році так що всі товаришки її завидували. В осени сірий чоловік знов не робив коло неї нічого важнішого, лиш попротинав за густе пруте та повизбирував гусельничі гнізда.

На другий рік весною колишня дичка вкрила ся буйним цвітотом. І знова прилітали до неї птички і сьпівали її про сьвіт, про сонце, про волю без краю; а вона тепер вже аж таяла від радости. Над нею сьві-

тпло якраз любе соненько а навкруги простирав ся сьвіт і воля без краю. Вона тріпотала зеленими вітками немовби хтіла обіймити ними любі пташенята. Її було тепер страх весело. Тихий вітрець перед котрим вона так перше жалувала ся, тепер пестив і обіймав її стрункий стан та шептав до неї зальотно: “О ти гарна красавице! ти найкрасша з поміж всіх своїх подруг! Прийми поцілуй від сонця, прийми поцілуй від місяця, прийми поцілуй від зірок прекрасних. Через мене вони його шлють.”

Так минула весна і літо а коли настала осінь наша красавиця вкрила ся чудовими овочами. Хто лиш переходив туди, мусів їх хвалити. Тоді сірий чоловік пішов до двораків та сказав: Ідїть і відберіть свою дичку. Прийшли двораки і не могли також начудувати ся. Вони хотїли щедро надгородити сірого незнакогого чоловіка но той не хтів нічого приймати а коли вони радили як би йому за те віддячити ся він зчез їм нечаяно з очей.

Якраз минало тоді три роки та зїхав володїтель краю оглянути свою дичку. І він також не міг налюбувати ся оглядаючи свою колчанну дичку. Він хтів тепер нагородити своїх двораків але вони відповіли: “Іване даруй нам нашу вину однак не ми довели єї до такої совершенности. Сірий незаний нам чоловік трудив ся над нею через два роки — його нагороди.” Усміхнув ся мудрий володїтель бо догадав ся що се

був його огорожник тай так опісля промовив до завстиджених двораків: “Ви добре зробили що плекали корінь, бо через те дерево стало сильнійше; однак вірте мені, що ніколи не треба вціплювати доброго в старе корінь та чекати опісля аж воно вижене зло з молодих прутів; але навпаки треба заціплювати добро в молоді пруту, а тоді вони вже сами придусять зло в старім корени.

---

2. В М А Ю.

(Фотографія з галицької України).

Май місяць любови, поезії, соловіїв, місяць воскресної весни.

Перед нами невелике галицько-українське містечко. З всіх його кінців від самого ранку роздають ся звуки найрізномордніших орхестр. По улицях снують ся святачно прибрані горожани з червоними кокардами на грудях. Всі они спішать в оден осередок, де вже стоїть ціла товпа так само в червоні кокарди пристросних горожан. То переважно польські і жидівські робітники, а поглядіть як они на чужій землі торжественно празнують свята 1 мая — своє робітниче свята! Довкола них кружить поліція, десь-там в підсіню криє ся ціла компанія війська, а они з піснею свободи на устах відважно ступають за своїм прапором. Гей! гей! що то за сила та совдинена, народна

сила. Хто против неї годеи устояти? — — — — —

І знов те саме галицько-українське місточко. Знов з усіх сторін плывуть звуки музики. В ярко освічених костелах служать ксьондзи благодарственні молебні. Туди спішить всілякий нарід. І шляхтичі одіті в стройні випозичені контуші і спольщені коренні українські міщани і урядники і війсковість. Спішать ті з патріотизму, ті з набожности, ті з цікавости. Через цілий день видно в місточку празник. Воздух наповняють найріжнороднійші звуки. Там пищить “китаринка”, там грає жидівська орхестра, тут знов заниті палкарі друкать на ціле горло якусь очайдушну патріотичну пісню. З всего, що вас окружає, видите, що нині в місточку якесь велике торжество. А яке? То Польша на коренній українській землі обходить сьвято недовареної конституції третого Мая, обходить сьвято початку свого упадку. Дивний нарід! Они кожду нагоду визискають, щоби лиш заблестіти своїм патріотизмом, щоби влити сьвіжу каплю отухи в серця упадаючих духом братів. Пяні патріотизмом і тому щазливі. — — — — —

І знов то саме галицько-українське місточко. Чудовий ранок сьвітить над землею. Каплі роси блестять діамантами на сонци, сьпіві пташенят плывуть чудовими райскими мельодиями. Вся природа дише весною. Она возносить собою чоловіка і неначе говорить

до него: “Жий і весели ся і дихай весною!” А між тим в місточку все немов би вимерло. Тут десь перебіжить пес, там спішить урядник до бюро, там знов згорблена і стара як гриб баба двигав воду для свого Жида-хозяїна, а впрочім мертва тишина. В низенькій дерев'яній церковци служить старенький сьвященник літургію. Слабим голосом тягне він: Єще молім ся о упоковній душі раба Божого Імператора Фердинанда Благого” і т. д. Но нікому тут молитись, бо крім него, дяка і трох чи чотирох старців-калік нікого нема в церкві...

— А що то за день нині? — питаєте.

Се український третій май, се сьвято свободи, сьвято душевного відродження цілих мас нашого народу. Се вольний український нарід на своїй питоменій землі стрічає так своє найбільше сьвято. Се герройські Тирольці Сходу празнують своє душевне воскресєнє. Ні оден звук музики, ні оден голос якої-небудь пісні не нарушають спокійного сну, котрим спить ціла могутча ненька Україна.

Но ось стало ся чудо. Вечером оживило ся місточко. На улицах кишить від народа. Голосний гамір несеть ся з усіх закутин. Серце вам забило живійше і ви спішите, побачити Тирольців Сходу як они сьвяткують сьвято свободи. Крила нетерпячки принесли вас аж на ринок, та тут ви і розчарували ся. Перед вами видні лише сабашівки, позакручовані “параграфи” а з загального гамору виділяють ся поодинокі слова:

“Гіт йонтеф”, “Гіт сабаш”, і т. п. То сини Мамони празнують свій звичайний сабаш. Важко шелестять їх шовкові сукні і жупани. Вони неначе говорять за своїх властителів. Тут наша земля, тут наша Палестина, тут наша правда і сила і воля.

Такий “май” на галицькій Україні — май відроджуючої сили, май весни...

Перемишль дня 2. VI. 1902.

3. СОН — МАРА.

Жаркий липневий день. При столі заваленім книгами і паперами сидить молодий чоловік і заглибивши ся в книгу числить позиції по позиціях. А! перепрашаю. Я забув представити вам мого героя. То пан Роман Карисєрович, початкуючий фінансовий практикант. Кілька місяців тому скінчив права, зложив докторат і посвятив ся державній фінансовости. Він ще дуже молодий, майже безвусий; на голові буйна фантастична чуприна, а в голові? Ах! Господи, а хтож то годен зглубити. Але для письменника нема на світі перепон, нема тайн. Він заглядає всюди і там, де вже око людське не видить, де ухо не чує, там він находить свої перли, котрими опісля весь світ удивляє і той світ в восторжі кричить: “Що за геній! що за славний писатель!” А між тим той геній то собі звичайний смертельний чоловік, наділений лише від Бо-

га здоровим розумом і бистрим поглядом.

Та вернім до нашого героя. Заглянувши в його голову увидимо в ній на першій плянці цілі ряди цифр, над котрими він власне мозолить ся. Із за тих рядів мов із за густого ліса виринає раз-у-раз прекрасна стрійна стать чорноокої панни Наді. Она часом показуєсь ціла сияюча мов сонце, но вї сейчас покривають нові ряди цифр і тїнь якоїсь великої, темної фігури. Що се за тїнь? Не потребуєте довго глядїти. Онтам під вікном сидить властитель тої тїни. Він вигідно розпер ся на мягкім фотели і занятий тепер крученєм перстєня на своїм вказуючїм пальци. То шеф бюра, то всемогучий Бог цілого легїона відданих йому тілом і душею низших урядників. Лїниво зганяє він мухи із свого гордого чола і від часу до часу споглядає в сторону свого адютанта — нашого героя. А кождий такий погляд, може в річи невинний, кидає бідного Романа то в жар, то в холод. Він прецінь доперва починає тяжку і стрімку дорогу карєри, де кождий двозначний погляд шефа, то гостра небезпечна скала, а ксжде слово невдоволеня, то пропасть, то погибель. Він се добре розуміє і старає ся, щоби тих слів і тих поглядів було як найменше. Але що в души його дїє ся, то вже для шефа тайною.

Та вертаємо до самої ситуації.

Сонце жарить безмилосердно. Жаркі його лучі дістають ся аж через занавісу до бюра і розпалюють

воздух до нестерпимости. Мухи як би були з спекою в змові. Они як ті змори лізуть всюди і в ніс і в очи і побільшають ще роздразнене трудячого ся умом чоловіка. А воздух якийсь такий тяжкий, такий усипляючий, що годі оперти ся. От і пан шеф перестав зга-няти мухи, опер голову о фотель і за хвилю дав ся чути его здоровий грімкий хропіт.

Наш Роман відітхнув лекше. Тепер він вже безпечно може віддатись своїм мріям. Він відкинув в зад голову і думи за думами стали пересувати ся в його уяві. І блискуча кар'єра і прекрасна панна Надя і розкішні вигідні комнати і весела громадка дітий і товпа низько кланяючих ся урядників, все те змішало ся в оден величавий хаос. Але сон має своє право. Наш Роман кивнувши головою на низький поклін якогось урядника, ударив ся о поруче крісла і увидів, що зачинав дрімати.

Сів проте назад над книгою, піднер ся лівою рукою і потонув в своїх цифрах. Нараз стало ся чудо. Число 8 стало чим раз рости і побільшати ся. Горішна його половина стала помалу заокруглюватись а долішна видовжатись, аж поки не зробив ся з неї прекрасний жіночий стан, одітий в голубу шовкову сукню, з під котрої цікаво виглядали маленькі, розкішні, шовкові черевички. Наш Роман підняв счудований очи в гору і знова нове диво. Горішна половина числа 8 заокруглилась за той час в прегарну жіночу головку з

чорними як уголь кучерями і темними бровами, з під котрих світила пара карих очий, а низше два ряди білих зубків як два шнурки перел визирали з розкішно усьміхнених коралевих усток.

— Ти Надю? — шепнув він.

— Як видиш.

— Ах золото мов, яка-ж ти добра, що о мені не забула. Сядь хоч на хвильку біля мене.

— О! ні! не того я прийшла. Бери сесю книгу і ходи зі мною.

— Куди?

— Не питай, сам увидиш.

Наш герой підняв ся з крісла і вдивившись в карі очи, ішов за ними. А она мовчала і йшла вперед. Дорога вела через ліси і дебри по крутих стежках і стрімких збсчах. Наш герой шпортав ся о каміне, падав на ховзких стежках і мало не зачинав нарікати, що пустив ся Бог знає куди і пощо; але за кожним разом коли підносив очи в гору, стрічав супокійний і ободряючий погляд тих карих очий, за котрі був би душу дав, і нова надія вливала ся в його серце і він сьміло йшов нанеред.

— Кудиж ми йдемо? — спитав вкінци несьміло.

— Не знаєш? Таже то дорога кар'єри!

Наш герой оглянув ся на боки і дійсно побачив те, чого перше не видів. Вкрути, як оком глянув по скалах, стежках і пропастях, драпали ся, котили ся,

перевертали ся і били ся всілякого рода люди. Були там і криві і сліпі і прості і горбаті і пани і підпанки і війскові, а все те попихала в перед одна щіль, одна думка — кар'єра. Кожний крок треба було здобувати пробоем, тож сильніші, умніші і більше щасливі ішли вперед, а дурніші, слабші і менше щасливі оставали з заду або находили смерть в численних пропастях.

Наш герой пішов сміло і без перепон, бо вго він ангел хоронитель — чорноока Надя. Вскорі він випередив всіх і перед ним показало ся величаве місто.

— То столиця — пояснила панна Надя.

З далека вже було видно богацтво і розкіш. Величаві палати, золотoverхі церкви, пишні фонтани і огороди все те сияло і осліпляло очи незвичайним блеском. Наш герой так на все те задивив ся, що навіть на хвилю забув і панну Надю і на стрімку та тяжку дорогу. Він і не замітив, коли і куди діла ся панна Надя, він ішов і ішов перед себе. Несьвідомо перейшов місто і отямив ся доперва тоді, коли його взяли за-під руки два елегантно одіті пани і повели розкішними сходами до величавої салі. Нашому Романови так все те здавало ся дивним і неприродним, що навіть не міг слова промовити. Але ведучі його пани сейчас йому все пояснили.

— Ви, товаришу, не смутіть ся нічим, ви попали тут в щасливий час. Ся палата, в котрій ми тепер є,

називає ся “міністеріяльна палата” а ми оба міністри. У нас був тепер кабінетовий крах і ми власне глядімо відповідних людей для нового кабінету. Але то дуже трудно приходить ся, бо ніхто не хоче на себе брати таких тяжких обовязків, а потому по двох або трох місяцях уступати, як се є у нас в моді. Ми вас знайшли на улиці, а що ви не маєте при собі ніяких документів, то остає вам або послухати нас і взяти теку міністра, або ні то ми вас віддамо поліції як бездомного волоцюгу.

Для нашого Романа не було виходу. Він довго не надумував ся і вибираючи з двох бід меншу, взяв теку міністра фінансів. Сейчас одягли його в міністеріяльний уніформ і завели до призначених для нього апартаментів. Коли вифрачений і виперфумований льокай приніс йому вечірне число газети, був там вже надрукований склад нового кабінету і наш Роман прочитав з вдоволенєм між другими іменами ось що: “міністер фінансів барон Роман фон Габеніхтс Карієрович.” Від того дня став він паном на цілу губу, їздив по балях і равтах і забув о своїй минувшости, о панні Наді і о цілім Божім сьвітї.

Нараз урядова газета подала вість, що пан міністер фінансів барон фон Габеніхтс Карієрович вибирає ся на люстрацію.

Телеграфічні драти рознесли те по цілій державі і задрожали всі фінансові власти і уряди від шефа аж

до вознього. Бож де лиш він приїхав, то всюди винаходив в касах якісь непорядки і остро карав винних. Не минуло і його давнього шефа. От власне шконтрує в його канцелярії, а бувший шеф стоїть перед ним скорчений в три погибели. Анї слїду гордості на його чолї, анї знаку недбалості в рухах, усе те десь раптом подїлю ся з приїздом міністра. Но от, пан міністер нахмурился і зморщив чоло, бо в книгах показали ся многі неточности.

— Що то у вас за порядки? — спитав він грізно, а голос його мов той грім тряс ся.

Давний шеф скорчив ся ще більше і покїрно відповів:

— Даруйте ексцелєнціє, но у мене все в порядку.

— Що-о! в порядку?! — крикнув пан міністер. До кого ви говорите? Та я вас сейчас прикажу в арешт посадити. Ви то розумієте?

Тут для додання своїм словам більшого значїня, гримнув з цїлої сили кулаком в стіл і.. і рука попала на старе зломане перо, а наш Роман проснув ся...

Перед ним стояв переляканий і злосний шеф і кричав з цїлої сили:

— А що ви добродїю в горячцї чи що? Ви або заховуйте ся тут прилично, або ідїть до парламенту, або до шинку, або на Кульпарків і там кричіть собі кїлько хочете. Ви би уважали хто крім вас в бюрі находить

ся. Робота лежить а ви дримаєте та відтак виправляєте бреварії.

Наш Роман потупив низько голову, в покорі вислухав наук шефа і забрав ся знова до роботи.

Сонце палить дальше невиносимо, мухи брелять і допікають до живого, но він на те вже не зважає і потонувши в своїй книзі, числить позиції по позициях і лиш від часу до часу уста його безмисльно шепчуть: “Га сон — мара, сон — мара і хтоби то був сподівав ся, що мені такі дурниці коли присняться ся.”

Перемишль д. 21 II. 1902.

---

4. ДИПЛЬОМАТ.

Мій товариш Шиккульський був хлопець хоч до рани приложи. Веселий, жертівливий, гарний і високий як тополя, був любимцем всіх товаришів, а вже панни то просто гинули за ним. Бувало як убере ся в обтислий державний мундур то так виглядав як zdeградований офіцир. Вийде на улицю а панночок і жидівочок уже ціла герелиця коло нього. Він до хати а вони перед вікнами променаду роблять.

А мешкав мій товариш у якогось старого емерита, який тримав его більше для приємности, як для зиску. Мій товариш мав гарний покоїк з двома вікнами. Одно виходило на чудову сїножать з річкою а друге на стїну сусідного дому.

Одного часу покликали мого товариша на військові вправи. Я тоді не мав якось помешканя а він каже до мене: От заки винайдеш яке помешканє переведи ся за той час до мене — і ти будеш мав вигоду і я буду безпечнійший за лахи. І я таки так зробив. Перевів ся по відїзді товариша до його помешканя та почав уживати всіх приємностей сьвіжого воздуха. Відчинив вікно на сїножать а сам ліг на софку таї читая. Аж тут чую, так хтось гарно сьпіває, таким мягеньким жіночим голосом, що мене аж за серце вхопило. Встаю на пальцях і дивлю ся через вікно що виходить на сусідний дім а там у вікні насупроти оперла ся на підвіконник гарна як мрія блондиночка таї висьпіває вам трелі як соловейко. Ов гадаю собі, то мій товариш не дармо вже четвертий рік на однім місци мешкає.

Щойно тепер нагадав я собі що він мені раз розказував про те, що мешкає з ним в сусідстві вдова з донькою. То певно она, та донечка так висьпіває...

Ну гадаю, чекай панячу, тепер вже таки я тобі зроблю конкуренцію. Я привіз до порядку мою гардеробу, відчинив з легка друге вікно, станув у нїм та кланяючи ся з грацією сказав: Добридень.

Панячка спаленїла, подала ся троха назад і щось гейби кивнула головою. Заохочений єї несьмілости почав я дальше правити компліменти:

— Алеж то пані сьпівають гарно, як соловейко.

— Зовсім не гарно.

— О! о! прошу, що за скромність, я клену ся на маму що...

— Знаєте що пане, замість плести дурниці, зачиніть вікно, бо у мене від того протяг.

На таке діктум я аж остовпів. Машинально зачинив вікно, затагнув фіранку та вхопив ся обіруч за голову. Ах! до біса! що за голос у тої дівчини, що за постава, що за енергія. А так миленько сьпіває що здає ся тобі от от сам ангел зійшов з неба а тут диви ся а она тобі вжей роги показув.

Відняла мене вже охота і до конкурів і до аморів, я лїг знова на софку та почав роздумувати над суетою сего сьвіта.

Аж тут чую я у сусідки знова той самий сьпів. Так якби нічого не було перед хвилику. Сьпіває собі панночки тай сьпіває а до мене кожне слово чути.

Аж може за чверть години рипнули двері і до покою в яким сьпівала гарна русалочка увійшов хтось тяжким кроком. По голосі догадав ся я, що се була мати.

— Ганю — промовила она протяжно — ходи голубонько чеколяду пити.

— А коли бо мені не хоче ся і вже.

— Та якжеж серце так можна таж ти геть мені замореш ся. Та погадай собі що я тебе тільки одну маю. Не можна так рибонько. Ходи! ходи!

— А як мені не хочеть ся то що мені зробіте.

— Та вже то правда що на твою впертість я нічого не зроблю. Але як схочеш їсти то там стоїть чеколяда в братурі.

— Я не потребую вашої чеколяди.

Стара вийшла зітхаючи, а донечка стояла дальше в вікні та гомоніла так аж до пізнього вечера.

Під вечер прийшла до мене стара послугачка.

— А що то — питаю — бабуню за така язикаста паннунця отгуг в сусідстві?

— О що вже язикаста і вперта що правда — каже бабуня — нікого не послухає. А з тамтим паном то все бувало через вікно сварить ся. А що вже мами то вже не послухає навіть за Грейцар. Аво чуєте колісьту скакала десь там через пліт тай розбила собі ногу на цвях. Кажуть що нога чисто спухла. Мати пре до дохтора аж страх а вона анї руш. Не хочу каже і не хочу. Мати плаче а вона з опухлою ногою стоїть у вікні та сьпіває.

**

От і неначе на потвердженє всего того почув я другого дня ранком осьтакий діяльог.

— Ганю...

— Ну?!

— А щож нога тебе ще болить?

— А вам що до того.

— Та нічого, нічого. Я так питаю. Я гадала го-

лубонько можеб так до дохтора.

— До якого дохтора?

— Ну нехай ужеб до фізика.

— До того що там за замком сидить.

— Та най буде вже до того тільки ходи.

— Та куди піду, туди через чорний міст по під замок? що?

— Та най буде вже і туди...

— А коли бо мені не хоче ся і вже.

Мати заломила руки зітхнула тяжко і вийшла з покою.

Осьтакі розмови повторяли ся з малими виїмками майже що дня. Від такого сусідства ставало мені ніяково. Остогидло мені скоро і помешкане за дурничку і свіжий воздух і я знайшовши на прихапці якусь нору у жида перепровадив туди чим боршій мою мізерію, а помешкане приятеля замкнув на ключ і а лиш час від часу ходив до нього щоб провітрювати

За якийсь час перенесли мене з того місточка і я помалу забув і на свого приятеля і на вперту Гань.

**

Може в яких десять літ опісля випало мені їхати до дому в якійсь дуже важній справі. Всідаю до желізниці і когож стрічаю в купе — Шиккульского. Анї на волос вам не змінив ся, анї на крихітку не постарів ся. Який був фацет, такий зістав. Ми звитали ся та стали розпитувати оден другого про всяку всячину.

— Щож — питаю — ти брате все ще парубочип.

— Ого — каже Шиккульский — я вже сім літ як працюю в сьвятій тайні супружества.

— Ну прошу, а з кимже ти очоловічив ся?

— А з сусідкою Ганею. „

— З тою язикатою?

— Ага, га, з тою.

— Бій ся Бога чоловіче і ти ще не посивів з гризоти.

— Чогож би, нам живеть ся як в раю.

— А леж братіку, та з такою язкою?

— А бачиш небоже. Видко що я мушу бути ще гірший від неї коли ми годимо ся.

— Ну та ти все був дипломат се правда, але щоб ти навіть з таким — даруй за слово — чортом міг вижити, сего я таки по тобі не сподівав ся.

Мій товариш розсьміяв ся на се та став мені оповідати яким він робом женив ся та як дав собі раду з впертою жіночкою:

А оповідав він ось так:

Коли я починав слинити ся до Гані, мати була страх за мною а Ганя здає ся також була не від того, однак не давала по собі нічого пізнати. Треба було лишень мудро покермувати справою бо ходило мені не лишень о саму Ганю але також о десять тисяч приданого. Ну і я взяв ся до того діла дуже дипломатично. Я напевив старого скупаря Кохливенького щоб він ві

осьвідчив ся а сам передтим поговоровив мудре слово з мамою. По осьвідчинах питає мати:

— Ну щож Ганю підеш за Кохливенького?

— Що! за того старцуна? —ні ніколи, не хоче ся мені і вже.

— А щож ти доню хочеш вік дівувати, або може будеш чекати на такого голодранця як Шиккульський?..

— А щобисьте знали що буду чекала і то вам на злість розуміте. Для вас він голодранець а для мене ні.

З бючим серцем слухав я всего того під вікном. На другий тиждень я осьвідчив ся і мене прийняли.

— А якже тепер живте з собою?

— Як у раю. У нас вже трое дітей.

— Ну а як ти радиш на єї впертість?

— О я все роблю дипломатично. Коли я не хочу щоб моя жінка щось робила то я єї навмисно те пропоную ну а она тоді на злість мені того не робить.

— Цікаво...

— Ах шей як. Знавш тому три роки стояв у нас на постою баталіон піхоти. Якийсь далекий свояк жінки тоненький офіцирина зачав коло неї крутити ся. Сидить бувало цілими днями і вечерами та годі було його поспекати ся. Ов гадаю собі, зле. Хоть я свою Ганю знав і такої конкуренції не бояв ся, але все таки баба слабе сотворіне. От і кажу я раз до неї: — Можеб ми так твого свояка взяли до себе на мешканє?

— Що того гольнітаку. Анї менї навіть не згадуї того.

— Алез Ганю серденько мое, таж то твій свояк, ти повинна його любити як...

— Мовчи старий грішнику. Зась тобі до того кого я маю любити. Від нинї щоб він тут навіть менї не показував ся, бо таке йому евангелиє вичитаю, що руський місяць попамятає.

Якось під вечер приходить бідний ляйтнантина. Мой! як моя Ганя сяде на нього, як змила йому голову, пішов аж закурило ся.

— Ну — каже — гратулюю, гратулюю. Ти справдішній дипломат.

— Або раз знаєш — каже товариш — походили ся баби до купи та з нудів давай ріжні небелиці вигадувати. От і вигадали що та поїде до купелїв, друга знова онтам, а моя жінка до Криницї.

Іду я раз улицею аж тут з нечевя чіпає мене нотариха тай каже:

— Ой лишите ся паноньку соломяним вдівцем.

— Якто — питаю — здивований.

— А бо ваша жіночка їде зі мною сего року до Криницї.

— А бодай ти в безвістя заїхала — погадав я собі. — Таж моя жінка здорова як горіх а та відьма на купелї єї тягне. Але від чого знаєш дипломатія. Приходжу до дому тай так з легенька до жінки:

— Ой щось ти Ганю гейби хора.

— Що я хора! То ти сам може хорий здохляку.

— Але-ж ні рибонько ти таки справді нездорова, тобі-б може до купелів...

— Замкнеш ти гавру! Як я тобі справлю купелі то цілий горнець кипятку вильяю на голову.

— Та цить Ганю не сердь ся. А от другі їздять тай ти...

— То як другі дурні то і я маю така бути. А не дочекане ваше.

Тут моя Ганя як розтарахкотіла ся то аж може за чотири години втишило ся троха в хаті.

Але я триюмфував в дусі. Ганя лишила ся дома а я через те заощадив більше чим чотири сотки.

Я мусів признати товаришови рацію, а він оповідав мені ще про иньші подібні до того викрути.

Між тим кондуктори викрикнули якусь стацию. Мій товариш скочив, вхопив свій клунок, попрощав ся зі мною тай висів поспішно.

А я цілу дальшу доргу роздумував вже сам над суетою сего світа та завидував товаришеви його дипломатії.

Теребовля 20. XI. 1906.

5. ВЕКСЕЛЬ.

I.

В каварни під “Золотою Гальбою” сиділо при столику двох “патріотів” та вели якраз таку розмову.

— Так ви мені не відкажете сеї прислуги?

— Але-ж будьте певні, що ні.

— Отже завтра рано маю на вас чекати?

— Так! пунктуально о семій годині на двірці.
Тільки не спізнїть!

— О... о... о! за се не бїйте ся, ви мене прецїнь знаєте.

По тих словах подали собі руки та розїйшли ся кожний в свою сторону.

Перший з наших незнайомих се славнозвісний “шлегер” і натягач на цілу східну Галичину пан Нарашевич, другий заможний капіталїст, горожанин і радний міста Скоромисля пан Тикич. Знакомість їх датує ся ще з шкільних часів, де вже в самім розцвітї зачали оба оказувати великі здібности: перший до натягання, другий до фїнансових операцій.

Помимо ріжницї характеру, житєвих напрямів і віку (пан Тикич ходив о кілька клас висше від пана Нарашевича) оба наші патріоти жили в найбільшій згодї і можу сказати навіть в приязни.

Се походило по частї з того, що оден від другого в дечім залежав.

Пан Нарашевич мав широкі знакомости, провадив веселе життя і не раз потребував фінансової помочи — пан Тикич був знова тип українського жида, або ліпше сказати жидівського Українця, потребував до своїх фінансових операцій широких знакомостей та мусів жити в дружбі з паном Нарашевичом, який саме впроваджував його в круги своїх знакомих.

Оден другим були завсїгди дуже вдоволені і то все в купі було підвалиною їх теперішньої приязни.

Пан Тикич, укінчивши скорше гімназю, виїхав до Львова і наші товариші не мали довший час про себе жадної вістки. Пан Тикич поріс був вже тоді в пірс та давав собі раду сам, але пан Нарашевич не раз жалував виправді не за самим паном Тикичом, а за його підручною касою, та все таки була се вірна признака давньої дружби.

Судьба гонила їх по цілій нашій богоспасамій вітчині, кинула навіть одного з них на два роки в Мазурію, аж вкінци зігнала їх знов до купи в славетнім місті Скоромисли.

Щоб знов наші товариші за той час так дуже змінили ся, сего також не можна сказати: Пан Тикич тільки троха висох та зібрав уже значний капітал, а пан Нарашевич жив як і передше широко і весело та попри те виглядав так знаменито, що бідний кравець не міг собі з ним ніяк порадити, бо всьо що тільки ко-

ли йому пошив, ставало по кількох місяцях за тісне.

Місцеві гумористи зложили були навіть анекдот, що пан Нарашевич — мовляв — льокує свої капітали в самому собі, а пан Тикич якби міг то-б і себе самого віддав на процента. Я навіть гадаю, що панове гумористи мали зовсім рацію.

Бо приміром пан Тикич, хоч багатий, збірився все дуже бідно і навіть не мав порядного оберрока. Се дуже лютило пана Нарашевича, який при кожній нагоді критикував скупість свого товариша.

— Але-ж бо ви також добродію не маєте порядного оберрока — говорив дехто до нього — хоча-б тим оборонити пана Тикича.

Та тут пан Нарашевич зачинав сипати такими аргументами, що всім відразу ставало ясно як шварц, що він лиш оден має рацію.

— Мої панове — кричав він в лютості своїй — мої панове, що я не маю оберрока, то мені не дивниця. Бо хоть я не маю, то за те пан Морис має. (Пан Морис звісний гандель делікатесів в Скоромисли). А як він убере ся в неділю в оберрок або футро (шубу), як насадить на голову циліндер, та неначе який граф дуче в церкву, то меній здає ся, що се я сам іду. Що-ж гадаєте, мало я вложив свого майна в його торговлю. Го! го! Ану, нехайби так наші параграфи були справедливіші, чи не мав би я претенсії до спадщини по нім.

Такі глибокомисльні слова переконували навіть найвимовнійших оборонців пана Тикича таї вони з горя по програній справі тягнули до висше згаданого пана Мориса і там при гальбі або склянці старали ся забути своє неповодженє.

Пан Нарашевич був у пана Мориса як у себе дома. Маленький столик в куті коло печі був, межна сказати, заінтабульований на нього і пан Нарашевич дуже нерадо і то лиш в самих важних інтересах його опускав.

До таких важних інтересів належав власне і сей про котрий маю оповісти. Панови Нарашевичови треба було сотки так якби вмерти. Щоб однак такий всемогучий паперець посісти, мусів виставити вексель, а на нїм, кромі свого, як каже Стефаник, чесного “намена,” умістити також “намено” такого “патріота”, який властиво мав колись той вексель заплатити. Бо щоб пан Нарашевич платив коли сам свої векслї, про се найнаївнійший оптиміст не міг ніколи думати. Таким патріотом, якого “намено” представляло всі можливі гваранції, був ніхто иньший як тільки пан Тикич.

Якраз се вельми важна справа спонукала пана Нарашевича опустити свій завітний столик та перенести ся в місце бруду і злодиханія, яким була власне каварня під “Золотою Гальбою”. Бо лишень тут можна було застати пана Тикича, у якого дешевість і ошад-

ність все були провідною гадкою.

Ми застали наших друзів як раз, коли они добили торгу, а властиво в хвили, коли пан Нарашевич виміг від підохоченого пана Тикича підписане векся на суму сто золотих ринських.

На другий день мав отже пан Нарашевич раним ранком явити ся з готовим векслем на двірці, бо пан Тикич вибрав ся десь на якусь фінансову прогульку і не мав осібногo часу до страченя на такі марницї як підписуване векся.

II.

Тиха липнева ніч минула як стій. Ледви перші лучі сонця продерли ся крізь заспаний небозвід, як на коритар скоромисльського двірця скорим кроком увійшов пан Тикич а поглянувши на годинник, заліз до ждальні третої кляси. Може в чверть години опісля заїхав перед двірець парокінпий фіякер, а з нього, неначе бочка, викотила ся кругленька фігурка пана Нарашевича. Кинувші фіякрови “коруну” на пиво, стрілою кинув ся внутро двірця та опинив ся в ждальни другої кляси. Тут ликнув сердега на покріплене три “ванімофки” та став шукати пана Тикича. Не знайшовши його в другій клясі пігнав до першої, відтак до третої і вже мав закласти та вернути знов до другої як саме заглянув пана Тикича, який як раз кунував білет при касї.

— Добродію! — крикнув голосом розпуки пан Нарашевич — добродію! а мій вексель!?.

Подорожні, що товпили ся при касі, видивили ся на нього, як на варята, а пан Тикич видимо також збенгежений таким несподіваним нападом відвів його в кут та сказав скоро:

— Ну де-ж той вексель? Давайте сюди.

— Вексель? вексель? — тут пан Нарашевич сягнув махінально до кишені та аж за голову вхопив ся обома руками. — Таж я вексель забув дома.

І він не даючи ще собі віри, став вивертати на ново кишені, однак векся таки не було.

— Ідїть скоро та купіть в реставрації, бо за пять хвиль відходить поїзд.

Пан Нарашевич метнув ся як опарений та в же- лізничій реставрації вийшли були якраз тоді векслі і що хоч було роби. Поїзд між тим вже був заїхав а по- дорожні стали входити до перона. В крайній розпуці приступив наш патріот до пана Тикича та спитав:

— А куди-ж ви їдете добродію?

— До Бодромиля.

— Так уважайте о десятій буду у вас з векслем. А де вас відпитати?

— Як звичайно. В реставрації під “синим раком.”

Машина засвистіла протяжко а пан Тикич вско-

чивши до воза, засунув ся в кут переділки та почав під носом муркотіти.

— Чорт зна, що се за чоловік той Нарашевич, шкода що мій товариш та з такої чесної родини походить. Якби у мене була така славна родина, я-б нині вже мілліонером був. А він що. Ти йому підписуй вексель, не знати на який рахунок та кінець, а він щей блянкет дома забуває. Ой шкода, шкода сего чоловіка, змарнує ся він на нінащо.

За той час, коли занятий такими думками пан Тикич мчав цілою силою пари через поля і ріки, пан Нарашевич випивши на розраду ще кілька бомб пільзнера, вернув з понуреною головою до дому. Тут по довгих пошукованях віднайшов під подушкою готовий вексель та вернувши на двірець, відправив ся найблизшим поїздом вслід да паном Тикичом.

III.

Була вже може одинадцята година рано коли наш бідний пан Нарашевич приїхав до Бодромиля. Духом ликнув в ждальни два коняки і три бомби пільзнера, сів на жидівську дринду, та за хвилию був вже в готели під “синим раком.”

Прошу однак представити собі його здивоване, злість та розчароване, коли довідав ся, що пан Тикич у важній справі виїхав до села Вертихвостова, віддаленого о милію від Бодромиля. Не було иньшої ради,

як тільки їхати за ним. Пан Нарашевич з пересердя випив ще чотири бомби, та згодивши властителя дринди на цілий день, поїхав слідом за паном Тикичем.

Коли приїхали до села Вертихвостів та розпитали в коршмі і у віїта, в тих двох найдокладніших бюрах, то довідали ся на превелику свою гризоту, що оба ті славні бюра про таку велику парсуну, як пан Тикич, навіть понятия не мають, не то, щоб вї коли в селї бачили.

Пан Нарашевич, після тих всіх неудач, попав вже таки в розпуку. Він кидав ся, бив кулаками та грозив жидови і вітови криміналом, представляючи себе перед ними за комісаря від староства.

Та погроза так подїлала на наших сільських погентатів, що они кинули ся разом з двома поліцайниками та присяжним по всіх усядах і за якої півтора години привели перед надувшого їх пана Нарашевича якогось пастушка, котрий видїв такого а такого пана, як він хлопською фірою поїхав в сторону місточка Мирова.

Пан Нарашевич з оповіданя пастушка і поданого через него опису прийшов до пересьвідчення, що се був ніхто иньший як лиш пан Тикич.

Тому простивши благосклонно вітови і коршма-реви їх непорадність і оспалість, та прирікши, що по-старав ся, щоб громада за се податку не платила, сїв

наш патріот на дринду та приказав гонити що сил стане в сторону місточка Мирова.

Було се вже таки з полудня, як наші подорожні опинили ся на мирівськiм гостинци. Щоб скорше стати на місци, присїв ся пан Нарашевич до фірмана та почав помагати йому в трудній задачі спонуканя худобою шкали до скоршої їзди. На хребет нещасної худобини спадало з одної сторони здорове пужало жиди фірмана, з другої фамілійний парасоль пана Нарашевича. Від дружних ударів по сухих ребрах ішов лоскіт, який дуже часто можна чути на прачкарни. коли дві баби стануть до такту клепати шмате праниками.

Шканпка з великого зусилля витягнула голову вперед, висолопила на пів метра язик та робила такі чортівські кроки, що незадовго показали ся на обрїю пообдирані та позападані “мури” місточка Мирова.

Пан Нарашевич обтер рісний піт з чола, та вже готовив ся з радости вступити до придорожної коршми, як нараз нова перешкода повздержала передчасний вибух радости. Місточко було вправді близенько, однак щоб до нього дістати ся, треба було їхати ще найменше півтора милї навкруги тому, що між місточком а гостинцем плила досить велика ріка, яка в кількох довільних викрутасах окружала місточко та лучила

його мостом шойно з противної сторни. Щоб дігнати отже пана Тикича, треба було об'їхати гостинцем всі тоті викрутаси а се представляло для бідного фірмана та його мізерної шкапи таку фізичну неможливість, що він з гори застеріг ся перед такою далекою їздою. Оставав ще тільки оден спосіб. Можна було переплисти ріку і стати скорше на місци чим пан Тикич. Того способу вхопив ся бідний пан Нарашевич руками і ногами. По довгих переконуючих намовах то обіцяню цілої десятки лагодив ся вкінци захлапний жидовин на сю будь що будь ризиковну штуку.

Пан Нарашевич і його фірман стали тепер приготувляти ся до переправи. Вони поскидали оба з себе цілу гардеробу і почали звязувати єї в клуночки. Відтак привязав фірман свій клуночок шнурком до голови а пан Нарашевич вложив свій в отворений парасоль та привязав до кульпака так, що клунок лежав неначе в човні. Забезпечивши в той спосіб свою гардеробу від можливого замоченя, наші герої сіли на свої місця, жидок затав шкапу і почала ся переправа.

Шкапа увійшла зразу по живіт, но відтак натрафила на глибину і стала плисти. Вона насторошила вуха, вздерла до гори ніздря та хропіла, ял парова машина на льокальній дорозі. Візок пішов також у воду так, що наші подорожні були по шию в воді. Жид зі страху примкнув очи, кламцав зубами, на осьліп вимахував пужалом та вїюкав на всі можливі голоси.

За те пан Нарашевич заховав цілковитий спокій і повагу англійського лорда. Він надув лишень силі, щоки так, що його місце стало подібне до великого міхура, а ногами твердо уперався в стіни візка. Високо понад головою тримав він в одній руці перо і чорнило а в другій неначе прапор непобідимости — готовий до підпису вексель. В ту торжественну хвилю виглядав він як пророк, котрий ось, ось внесеся на небо.

Ріка на середині була ще глибша, шкапа порскала і кидала ся в гору як щупак, а обом нашим героям стала вже в уха вливати ся вода. Жидок запирав у собі дух а пан Нарашевич то порскав то захлистувався, однак вексель і чорнило держав високо над головою.

Між тим шкапа переплила щасливо глибину. вона почувала ґрунт під ногами і стала весело порскати та стріпувати з себе воду.

Жидок перестав дзвонити зубами а пан Нарашевич перестав надувати щоки, відсапнув тяжко та опустив змучені руки в долину. Без дальших перешкод виїхали вони тепер на беріг і тут пан Нарашевич умістивши на сухім місці вексель, чорнило і перо, став скоренько одягати ся. Незабаром були вже оба готові, а настеливши на візок сухого сіна з копиці, пустили ся в дальшу дорогу.

За хвилию були вже в місточку і тут пан Нарашевич на свою превелику радість довідав ся, що пан Тикич ще досі не приїхав.

Тому навіть не попасаючи, переїхали вони місточко і станули табором з другого кінця коло міста куди мав переїздити пан Тикич.

На дворі вечеріло вже, а сонце з коса грало ще своїми лучами. На дорозі за мостом не видно було ні живої душі. Цікавий жидок, який цілу дорогу розпитував де, за ким та чого їдуть і став тепер радити, щоб заїхати візком в прибережні верби. Він говорив так: “Коли пан пурец за тим паном так шукав, то воно знов мусить ся також певне перед паном пурецем ховати. Пан Нарашевич признав йому радю, жидок скрутив у верби, розховстав коня та пустив його на нашу. А пан Нарашевич виліз на міст, та сховавши ся за стовпи, став пильно виглядати пана Тикича.

На широкім оболоню пасли пастушки товар та виспівували завзято, в долі над рікою сиділи рибачки та розмовляли про свої пригоди, в корчах над рікою щебетали весело різні птички, та усе те не було в силі заінтересувати собою пана Нарашевича. Він впялив очи в маячівшу дорожню даль і весь потопув в очікуваню.

Нарешті на скрутї гостинця, в мареві заходячого сонця, показала ся якась хлопська фіра. Вона прибли-

жала ся все ближше і ближше, аж вкінці можна було вже розрізнити високу стать пана Тикича. Пан Нарашевич зацаїв ся за стовпом і ждав. Як тільки фіра з ним зрівнала ся, вискочив на дорогу, розпустив свій фамілійний парасоль та громовим голосом крикнув: Гов!

Черестрашені такою несподіванкою газда і коні станули, а пан Нарашевич кланяючи ся ввічливо витягнув готовий до підпису вексель, перо і чорнило, розстелив то все на поручу моста, та проговорив любезно: “прошу підписати”.

Збентежений усім тим пан Тикич, рад не рад викарабкав ся з візка, та з болючим серцем умістив своє чесне “намено” на розложеном папері.

Пан Нарашевич засипав письмо порохом з гостинця, зложив його старанно та сховав до пуляреса а сказавши “моє поштеніє” сїв на візок і від’їхав в свою сторону.

* * *

Як опісля статистика виказала, то бідний пан Нарашевич з тої нещасної сотки мало що вскурав. Візник взяв за тоту чортівську ризиковну їзду 15 бальонів, желізниця 4 бальони, посередник 10 бальонів, покріплене духа 20 бальонів, так що ледви стала шкіра за виправку.

Гей! гей! Як се нині важко приходиться ся роздобу-

ти той марний гріш. Одно лишень, що на потіху спів-
чуючих фацетів та соколиків можу сказати то хибань
се, що пан Нарашевич згаданого векся ані досі не
заплатив ані в будучім заплатити не гадає.

Підволочиска 16. VIII. 1904.

6. СІЧОВА СУРМА.

(В пропамятну річницю гуцульських бунтів, ініціато-
рам тих бунтів, нашим “найсердечнішим” присвя-
чує автор).

В старім дрімучім лісі, що припірав ся до малого
гуцульського місточка Скосова, діяло ся від кількох
днів щось надзвичайного.

Серед загальної тишини роздавав ся нараз про-
тяжний клич боевої сурми, несли ся уривані слова ко-
манди а за хвилю весь ліс заповняв ся дикими крика-
ми, які тисячним відгомоном відбивали ся о подерті
дахи і пообдирані мури згаданого місточка, та вводили
його мешканців в такий страх, що деякі бояли ся на-
віть вийти з хати. Тільки відважніші сходили ся по
заїздах та підсінях і там шептали між собою о грозя-
чій небезпеці. Якийсь учений, жидівський маламед ви-
читав в тойрі, що се появив ся в друге славний Дов-
буш та муштрує в лісі своїх легінів. Коли мине 40
днів, тоді висиплять ся вони з ліса як бараболі з міш-

ка, розбіжуться по цілій Гуцулї тай виріжуть всіх жидів без пощади.

Органїстий знов запевняв усіх своїх парафіян, що то прийшли з того сьвіта козаки з Гонтою та будуть справляти на ново уманський бенкет. Були ще инші поголоски, але о них для їх маловажности не будемо навіть споминати.

Одним словом всі перечували і вітрили якесь нещастє, та готовилися до оборони. Урядники обезпечалися високо на жите, богатші жида виїздили на сьвіжий воздух до Львова, а біднійші справляли собі деревяні віконницї, щоби бодай в той спосіб обезпечити ся перед несподіваним нападом. Одні лишень Рутенцї задивлялися дуже скептично на цілу ту справу, та жили дальше без журби і смутку. Ся їх безжурність була однак причиною великих подїй, які постараємо ся в коротцї розповісти.

Якось о тиждень по описуваних нами подїях, появила ся в одній з краввих часописий така допись:

“Від Скосова: Чую ся обовязаним подати до загальної відомости що в нашій околиці діють ся нечувані і о пїмсту до неба вопіючі річи. Іменно тутешне хлопство, підбунтоване кількома сїчовиками і гайдамаками адвокатами заповіло на день св. Ядвіги загальну різню всіх Ляхів та Жидів. Від кількох днів збирають ся вони в тутешнім лїсі, званім Жабокшаки

та уряджують виправи з револьверами, карабінами, боввими сурмами і динамітом. Бовва сурма непокоїть днем і ночью спокійних мешканців тутешнього місточка. Половина з них для більшої безпеки виїхала до Львова, а друга половина живе у вічному страсі і трепеті, не знаючи ні дня ні години коли за вітчину треба буде положити свої голови під ніж гайдамаків.

Одні лише тутешні Русини не оказують найменшого страху, а се найлучше доказує, що вони в змові з бунтівниками. Звертаю проте увагу цілого нашого патріотичного загалу і високих властей, щоби поки ще час зарядили відповідні средства і починили відповідні кроки в цілі придушення тої явної гайдамаччини в самім зароді. Скосів, дня імярек. Фуньо гербу тшаска Обервальскі передпотоповий і досмертний горожанин міста Скосова.”

Ся допись заворушила цілий край. Всі ворожі нам часописи менші та більші передрукували її з осібними пересоленими коментарями. Страх перед гайдамаччиною переняв цілу шляхотську суспільність. Посипали ся доноси і телеґрами до намісника і маршалка з візванєм, щоб як найскорше і наїенергічнійше здусив бунт.

В самім Скосові дійшла того рода акція до зеніту. Пять вітців місточка з каноніком на чолі поїхали ек-

страцугом до намісника і там вшавши на коліна зі слезами в очах просили о охорону.

Депутацію приймили в столиці оваційно, а сам намісник запоручив їм мир і благоволене.

Слідуючого дня вернули чесні депутати во свояси, а найблисший гарнізон дістав припоручене відкомендерувати батальон війська, який мав покорити збунтовану Гуцулію.

Тогож таки дня прибуло військо до місточка і заночувало в місцевій школі, яку з причини гайдамацького бунту розпустили. На слідуючий день була назначена облава.

Був се прегарний маєвий ранок. Сонце підняло ся було вже в три хлопа і припікало на добре сьвяту земляньку, коли з воріт славетного місточка Скосова двигнула ся процесія.

Поперед ішов батальон війська з комендантом на чолі, за ними їхав староста, повітовий маршалок і ветеринар, а для більшої безпеки мали 20 жандармів.

За ними ішло ще кількох цікавих цивилів, а з самого вже заду тягнули два міські поліцаї з пивом і горівкою, для наших геройських синів Марса.

Похід доходив вже до ліса як нараз, якби на потвержене всего того, що ми тут оповіли, роздав ся проникливий клич боевої сурми, а по нїм загув цілий ліс якимись нелюдськими криками.

Комендант батальону кинув коротку команду і батальон розділивши ся на компанії, цуги і шварми, став окружати ліс. Жовнірам приказано наладувати гвери і насадити багнети.

В глибокій тишині, перериваній лишень криками з ліса, постунав батальон вперед. Навіть найвідважнійшому жовнірови забило серце на згадку, що тут буде до діла з револьверами і динамігом, тож кождий стискав сильно гвер в руках, як єдиного свого заступника і помічника в бідах.

Оттак перейшли вони вже з половину ліса, але бунтівників якось не видати. Довкола стояла пустка і тишина, лишень зловіща сурма відзивала ся вже близько.

В тім прорідив ся ліс і показала ся мала поляна. Комендант батальону казав затрубіти до штурму, а підохочені жовніри кинули ся з наїженими багнетами вперед.

Гальт! — роздала ся нараз команда начальника батальону. Гальт! — але жовніри і без неї вже поставали тай соромно поспирали гвери на землю.

Перед ними стояло 8 до 12 жидиків в віці коло 10 літ, які побачивши стільки війська, з криком і вайкотом збили ся в купку, тай тулили ся до себе.

— Що ви тут робите?! — крикнув грізно комендант.

— Ми проше пана внерала — відозвав ся якийсь плаксивий голос з купи — ми ніц, ми так бавили ся в польське войске.

— Дурні одні! ви знаєте що то не вільно. А хто тут трубів цілий час?

— То не ми, то Герш — запищали нараз всі жидки і випхали на середину поляни малого, солодивого Гершка — то Герш, ему его тате купило трубке на ліцитація, тоді як в наше місто Січ розв'язали.

Здає ся нам, що не потребуємо вже описувати, яке вражінє зробила ціла та пригода на коменданті, старості і прочих достойників.

Ми можемо тільки те сказати, що мала німчна січова сурма, тяжко пімстила ся за свою розв'язану матір “Січ.”

7. МОЇ ВИЗВОЛИНИ.

Милі читачі і любі читачки! Чи знаєте, що се за індивідуум галицько-український літерат? Сумніваю ся. Се, мої любенькі, тягаровий кінь, се чорний віл, одним словом — се грішник, покутуючий вже на землі за свої і других провини. Сли-би ще не те, що чоловік має се вдоволенє, що з ним “числять ся,” то можна би хоть сейчас “почислити ся з житєм” і вибрати ся при помочи яких “косметиків” там, “ідіже ність боліз-

ни, ні печали, ні ексекютора, ні прокуратора — но жизнь безконечная”.

Але що кождий літерат родить ся ще до того дуже цікавий, то іменно ся цікавість вздержує його від такого... рішучого кроку. Він все цікавий: вдасться йому надати редактора на “форшус”,,, чи ні? Чи буде його твір сконфіскований, чи ні? Чи прийде на него нині ліцитація, чи ні? Чи господар викине його нині з хати, чи аж завтра? і т. д. з дня на день, аби ближе до вічної “коруни”....

Кождому жите миле — ну тай українському літератови також. Тому на бік всі журби, а праця... і аванс “едино з неволі нас вирве.” Сьмійте ся або не сьмійте ся на слово “аванс”, але мусите знати, що в літератськім фаху також авансують...

На літературнім виднокрузі являє ся молодий властитель голови повної фантазії та идеальних мрій. Він вздыхає до сонця і місяця, до Олі або Наді, вслухує ся в спів соловіїв, в журчанє потока; винохує рожі і незабудьки, а маючи сего вже до волі, до “пізних зір” виписує звуки свого серця на білім папери, повні найіреальнійшого огню. Такі “сердечні твори”, замість огрїти серця мільонів, ідуть в кіш, з коша в піч і гріють собою лишень худі плечі та сухі ребра самодержавного редактора. Нещасного автора не зражує се — (дивно терпелива порода сі літерати!) зачинає тепер

на світ дивити ся більше реально та виробляє собі яснійші і більші правдиві погляди. Редактор зачинає видіти в нім талант, тріпає його приязно по плечи та називає протекціонально своїм... термінатором! — Се перша ранґа авансу.

Любимець муз, осьмілений своїм щастем, набирає щораз ліпшої вправи, ним зачинають інтересувати ся, а благодарний пан редактор-самодержавець іменує його своїм сотрудником, чи співредактором. — Се друга ранґа авансу.

Тепер він стає правдивим літератом. Цілий висихає мов тріска, а лице набирає краски старої підшви з чобота, очи впадають в голову, а голова вкриває ся густими кудрями ректе патлами, перед котрими в кут американські праліси. Минає кілька літ а властитель патлів або умирає на сухоти, або ще гірше — авансує до третьої ранґи, себто сам стає редактором. А жите редактора аж надто добре всім звісне. Половину життя перебуде в темній норі, “сице рекомій” редакції, половину пересидить в “Івановій хаті” тай навіть не стямить ся, як люба кума “костомаха” забере його з собою.

Любі читачі і милі читачки! Чотири роки минуло, як я став тягнути тяжкий літерацький плуг. Чотири роки писав я різного рода і змісту поетичні і прозаїчні твори. Чотири роки заповняв я ними печі всяких

редакцій, то-ж самі признаєте, що пора вже була і мені авансувати. З сим отже богоугодним наміром вибрався я на день перед сьв. Михайлом до Львова. Можуть — думав я собі — визволяти ся на сьв. Михайла всякі кравці, шевці, ковалі і т. и. так чомуж не міг би я також визволити ся? На щастє живу на селі тай на мої визволини мамуня вигодували навіть... гуску, котру я в “зміненім виді” взяв на дорогу. З веселими думками удався я до Львова до знакомої мені та моїм читачм редакції Його Гумористичества редактора “Комара”.

Як на мов нещастє поїзд того дня співнив ся і я прийшов аж о 11 год. в ночі під гостинні стіни редакційного льокалю. Брама була вже зачинена, але в редакції ще сьвітило ся. Я запукав у вікно. Ніхто не обізвав ся. Я став гримати з цілої сили, але в середині було глухо і лиш на занавісі пересувала ся нишком якась тїнь сюди і туди. Не було иншої ради, я задзвонив на “гавсмайстра” і віддав йому послідних моїх 5 крайцарів. Сердито відчинив я двері і пустив ся до редакційної кімнати. Редактор удавав, що хропе з цілої сили. Но якже я здивувався, коли він при моїм зближеню зірвав ся та крикнув весело: “А бодай Вас надуло! Таж я гадав, що то секвестратор в гості йде. А бодай Вас, га! Ну, ну, сїдайте, сїдайте, розгостіть ся”.

Але сідати не було на чім, бо презорливий реліг-

тор поховав вже зі страху всі коштовніші меблі. Я усів на краю ліжка та промовив: Тепер що хочете робіть, але переночувати мене мусите. Його Гумористичество встало та почало “власноручно” глядіти для мене місця. Але даремно висилувало Воно всі свої математичні і геометричні відомости, місця не мож було найти ані руш.

Під печею на старій, драгтивій софі лежав і стогнав крізь сон якийсь бідний студентина. В тій хвили навіть військова банда не була би в силі його збудити. В куті знов на канапі хропів на ціле горло якийсь соколик, котрий мабуть вже від кількох днів не вживав “дарів Морфея”. І сего і того жаль було будити. В кінці редактор так завирокував: “Знаєте, коли-б ще сей соколик доглунав ся та виняв з під себе оден матрац то можна би мати пікантне ліжко.”

Видно, що наші розпучливі пошукування збудили соколика, бо в пару хвиль заворушило ся щось в куті і старий матрац вилетів мов сіра птиця та упав посеред хати. Я розстелив його, прикрив ся старою брандою і стосом ріжних часописий та заснув небавки блаженним сном. Мені снів ся дивний сон. Весь редакційний льокаль наповнив ся вами, любі читачі і милі читачки. Ви були всі сьвяточно прибрані, усьміхали ся весело та кожде з вас по черзі підходило до пана редактора і втискало йому в руку блискучу 5-коронівку

(т. є. 4 кор. піврічної передплати а 1 кор. “віцгельду”). І за кожним движенем ваших рук повтаряв махінально редактор:

— Нині нічого не беру. Вся нинішня передплата іде як “бенефіс” для нового сотрудника, якого рано маємо визволити! І блискучі 5-коронівки котили ся в мої безконечні кишені та наповняли їх по береги. Я встав, щоб вам подякувати. Між тим з поміж вас роздавали ся голоси: “Визвольте його! Визвольте. Ми будемо сьвідками торжества.”

Редактор встав. Церемоніяльно поставив редакційний кіш на середині кімнати та засів на ньому в цілій своїй величності. Дві милі читачки взяли мене за руки тай завели перед нього. Тоді взяв він три річники і 20 чисел “Комара” в руки, поклав мені на голову і промовив: “Благословлю тебе, брате мій, всім добром моім, жий і труди ся на славу безмежної неньки України, будь все любимцем муз, вистерігай ся прокуратора., а “благо будет” тобі жити на землі, амінь.”

При сих словах встав з коша, а ви всі мої любі читачі і милі читачки загремили в оден голос: “Многая літа!” Я дякував вам і кланяв ся, кланяв ся і дякував. аж вкінці прокинув ся...

В кімнаті крім редактора не було нікого (студент і соколик вже винесли ся). По численних гостях ані

сліду, в книжках “ніже зломаного сотика”, лишень “Многая літа” греміло з сінній.

— Що се за крики? — спитав я редактора.

— То студенти учать ся співати на концерт!

Мені зробило ся ніяково. Я оповів свій сон редакторови.

— Видите і ви кажете, що не маєте щастя — відозвав ся редактор — а таким таним коштом відбули ви так важне торжество. Но, ґратулюю! ґратулюю! — І редактор з тої радости зафундував сніданє.

Любі читачі і милі читачки! Дуже мене радує, що ви бодай у сні так численно мене навістили та обдарили: однак ще більша була-б моя радість, коли-б ви, сли гже не особисто то бодай через льяльну пошту, переслали редакції сі гарні блискучі 5-коронівки, які нам обом з редактором ще й досі тільки у сні являють ся.

Пращайте!

8. ФРИЗИЄРСЬКИЙ “САЛЬОН.”

— Чи ви знали Макара Кібіцкого?

— А! а! до лиха! Мусіли знати, бо хто його не знав? Таж се був перший шутвар на ціле місточко Клаптюнівці, а ще до того найстарший писар в суді. Він був найзабавнішим гостем у всіх дооколичних достойників, лісничих, економів, учителів і т.п. потента-

тів, а разом пострахом селян і арендарів цілого судового повіта.

На своїм місци держав ся він висше 20 літ і хоч його попередники мерли з голоду, він не тільки не скаржив ся на недостаток, але противно мав навіть гарне майно.

А який забавний чоловік був з нього. Де лиш появил ся в товаристві, синав дотепи і анекдоти як з рукава.

Одна історійка особливо вбила ся мені в память, бо тоді підчас її оповіданя пан Бжухальський, секретар повітової ради зімлів зі сьміху, пані Антенатська, вдова по місцевім лікарі дістала спазмів а пан-отчик Книшович зовсім обпорскав пан-отчика Безчеревного, — а Макар Кібіцкый, не зважаючи на усе те, оповідав: “О, мої панове, не було се нині, ані вчера, але ще як воробці в патинках ходили. Отже мої панове, тоді наше місточко зовсім так не виглядало як нині. Де тепер взносять ся пишні жидівські палати і величаві державні будинки, стояли низькі міщанські хатки, а в них жив смиренний і Богу духа винний рутенський народ, жив як і нині з дня на день, не оглядаючи ся на завтра.

Були щось два чи три жидівські склепи і одна величава австерия, котра була атракційною точкою цілого округу. Не було винішних величезних склепів

з людними виставами. не було жидівських фіярків, не було навіть — ну чи повірите — не було в цілім місточку ані одного... фризера. Тай для кого він був потрібний. Міщани шкробали ся бритвами зі старої коси а при тій операції завсїгди двох тримало а третій голив нещасну жертву. Пан-отчик знова мали свою бритву, котру їм зробив місцевий коваль з вдячності за то, що робили маслосвятіє його теці а она в два дні опісля щасливо померла... а більше з інтелігенції нікого не було. Тож коли тут збудували суд і прислали урядників, то они, щоб увільнити ся від так неприємної операції як голене, позапускали собі бороди і навіть зискали на тім, бо виглядали поважнійше. Я, по правді сказати, був тоді ще молокосос тай не потребував зазнавати сих роскошів, але нинішні панничі були-б в таких обставинах подуріли.

А однак жителі Клаптюновець обходили ся без голяра, жили і Господа хвалили.

Аж тут одної божої днини, ні з сего ні з того, заїхала перед оден жидівський дімок величезна буда, а з неї висїв невеличкий, чорнявий жидок з плішивою борідкою і метровими пейсами. З хати вийшов її власситель. Обажида пошварґотіли щось з собою і чорнявий жидок з плішивою борідкою став здіймати свої манатки. Він виняв по черзі з буди невеличкий пакунок, стару дрантиву скриню, відтик мішок з книжками.

кляйчасту Суру і четверо жиденят. Упоравши ся з тим, відправив він буду і став зносити все до середини.

На другий день здивовані міщане могли оглядати небувале досі чудо. По обох сторонах дверей жидівського дімка висіли таблиці, а на них було намальоване щось “на подобіє чоловіка” з намиленим лицем, котрого якесь друге “подобіє чоловіка” шкробало чимсь посередним поміж макогоном а бритвою. Над дверми висіла тарифа (напись), що тут мешкає цирюлик і фризир, а в дверях стояв сам властитель тих відзнак і гладив свою плішиву борідку.

Міщани ставали так щось через тиждень, оглядали сю чудасію, шкробались в голову і вихваляли красоту малюнків дібраними словами: “А най му з мамі вирве, як вдав!” З початку не дуже вони довіряли плішивому Мотьови, але в кінци то сей то той зайшов до него, оден кров пустити, инший зуб вирвати і так був кождий ним вдоволений, що вскорі слава його рознеслась по цілім повіті.

Одного разу наш пан аптикар, властитель сімох дочок на виданю, давав баль. Кібіцерії наспрошували сила, а між иньшими також мене.

У мене був вже гарний пух на лиці, а не голеному якось не випадало йти. Я зажурился не на жарт, але мій послугач каже до мене: “Ви би, паничу, пішли

до Мотя, то він вам так ладно голить, що й не можна ліпше!”

Я послухав і пішов.

Приходжу до “сальону” — нема нікого, тільки з алькира чути дитинячі крики. По хвили вийшов з відтам Мотьо і попросив мене дуже чемненько сідати. Я сказав йому, чого я прийшов, а він став нарікати, як то він тепер тяжко бідує. Жінка його поїхала до сестри а він сам мусить і діти і господарство і гостей доглядати. Задитькавши якомсь дитину, попросив мене присісти ся до зеркала і зачав “операцію.” Наперед почав розробляти мило. Він взяв якусь стару надбиту вазу і пензель, котрим можна навіть двері малювати, розробив піну і став намілювати менї лице. На мене повіяло якимсь неприємним запахом козячого лою. Тепер Мотьо взяв бритву. Не вспів він однак і раз нею шарнути як в алькири вчинив ся крик і плач. Мотьо кинув мене і пігнав туди стрілою. Найстарший хлопчик посварив ся з молодшою дівчинкою і кинув єї в повний шафлик помий. Дівчинка дармо силували ся і бовтала ногами, але видобути ся не могла ані руш. Мотьо скочив між них як опарений. Зловив хлопця; вибив добре і нагнав в кут, а дівчинку витягнув з помий, вибив також і зачав єї передівати. Я за той час сидів як на грани. Розроблене мило гризло мене неможливо, занах козячого лою по просту душив мене.

а Мотьо, не зважаючи на се, робив розправу між дітьми. Упоравши ся в кінци з тою голотою, вернув до мене, взяв бритву, потягнув її по долони і шарнув по бороді.

Ой, ой! — скрикнув я як опарений — таж ви живцем шкіру дрете з чоловіка!

— Ну... ну... ну... перепрашаю, перепрашаю, то нічого не шкодить, то бритва троха тупа, бо колисьту Сура оббирає нею редьку, тай геть бестія затупила. Ну, але се нічого не шкодить, то можна виострити.

Мотьо кинув ся шукати ременя до остреня, але жиденята закинули його Бог зна де і Мотьо дармо шукав з чверть години, а ременя як не було так не було.

Мені за той час мило геть присохло і я не міг навіть губою рушити. В кінци по всіх даремних пошукванях спитав мене Мотьо, чи я не маю на собі ремінця. Я зняв мій ремінець (перепрашаю всіх естетиків за таке неестетичне слово, однак шлийок тоді ще не знали) і подав Мотьови. Він дав мені тримати оден кінець в зуби і став що сили острити бритву, так що притім мало мені зубів не повіривав. Бритва стала троха острійша. Мотьо звивав ся як опарений, щоб нагнати страчений час. Половина бороди була вже готова, як стало ся нове нещастє.

Непосидючий жидок, той самий, що скушав перше

свою сестричку, чінав ся тепер ката. Він зловив його за хвіст і став вганяти за ним по цілім “сальоні”. Нараз кіт, хочачи вирвати ся, метнув ся в гору та як раз скочив мені на плечі. Жидок тягнув його за хвіст на долину, а він дер ся по моїх плечах до гори. Пазурі його впинали ся в моє тіло і я аж сичав з болю, але рушити ся не міг, щоби не покалічити ся бритвою Мотя, який не зважаючи на усе те, як найспокійнійше в свівії голив мене дальше.

В кінци навіть і йому стало того всего за богато. Він перестав голити, вирвав з рук мучителя нещасного ката, шпурнув ним в кут і став гаманувати непосидючого жидка. Між тим кіт видрапав ся зі страху на ніч, але так нещасливо, що струтив звідтам горнець з пірем і за хвилю цілий “сальон” заройв ся дрібненько подертим гусячим пухом. Прошу увійти тепер в моє положенє. В “сальоні” зробило ся темно, жиденята вайкотіли ріжними голосами, пух тиснув ся і в очи і в уши і в горло, а посеред тої темряви літав Мотьо як Марко в пеклі та проклинав і жиденята і ката і себе.

Мене пірвала зразу злість і лють, але опісля стало мені так сьмішно, що я мало собі боки з сьміху не понадривав. Коли я трохи успокоїв ся, взяв бритву і прилягши майже до самого зеркала, обголив ся сам перший раз в житю, зранивши ся всего три рази. Відтак умив сам лице і заплативши Мотьови (до сего часу

я сам не знаю за що), бігцем пігнав я до дому. Від того часу, мої панове, я більше не голився, ношу як видите бороду і плюю на всіх фризирів.

— Ну, а на баль тоді пішлисьте? — спитали всі хором.

Ну, на баль то я пішов, але той бісовий Мотьо попсував мені зовсім гумор і якось мені не щастило ся. Найліпшим сего доказом, що я пізнав тоді мою “стару” і в рік опісля муїв з нею оженити ся.”

Тут пан Макар зітхнув тяженько, завернув очима і скривив лице на “подобіє агнца веденого на заколеніє.” Ціле товариство зареготало ся щирим, непримушеним сьміхом, пан Бжухальський, секретар ради повітової зімлів зі сьміху, панї Антенатська, вдова по місцевім лікарі дістала спазмів, а пан-отчик Книшович обпорскав зовсім пан-отчика Безчеревного.

9. ЯК МЕНЕ МОЇ ТАТУНЬО ЖЕНИЛИ.

(Вп. п. А. Борковському авторови брошурки “О, щаслива Русе” і неустрашимому поборникови недібра-них подруж присьвячує автор).

“Бо ти таки бандура був і бандурою згинеш” — так може вже двацятий раз повтаряли мої татуньо, коли ми вернули з тих нещасливих сватів від плчхст-

та Шимона Голоцьонського. А мусите знати, що я один-один у свого татуня, правного властителя 200 морґів поля та виїшовши тепер з бранки граю ролю сказавчи-б по польськи “кібіца на виданю” або як каже коротко німець: “іх бін цум габен.” Тому прошу уважати як і про що річ іде.

Мамуня і тітка Левкадия, ті самі, що то все ще є панною, хоть їм вже минуло понад сорок літ, та які на самі блянші, пудри і ружі видають річно цілу п'ятьдесятку, так що за ті гроші можна-б обтинкувати що найменше чотири стодолі, отже мамуня і тітка Левкадия кажуть, що я ніби те є во нічого собі хлопець і людяний і маючий і з доброї фамілії і фізіогномія гідна, але як стану з панною до розмови “то ні в кут ні в двері” — ані руш не втну людяного слова. Ну та я те і сам знаю, але щож я на свою біду пораджу. Прецінь в сьвятім писемі стоїть виразно, що Господь Бог сотворив Адама і Єву на се, щоб Його хвалили, Йому дужили на Його славу жили і ніби тев во як то кажуть, заповняли землю. Але про се, щоб з собою розмовляли та якісь флїрти уряджували, нема в сьвятім писемі ані згадки. І я навіть сьвято переконаний, що коли-б Єва не була така цікава та не заходила була в романси з вужами (тьфу! аж гидко згадувати) то нам було-б ся легше жило і не потребувалиб ми нині

ходити по тих дурних сватах —але жили-б ми у раю, родились парами як голуби і шлюс.

От і нагадав я собі свати. Ой ті свати! ті свати!
Який то їх дивний вигадав. Іди, ходи, надскакуй коло панночок, шенчи їм солодкі слівця та ще на додаток цілуй обтинковані пудром личка. О! Господи! І як се чоловік годен всьо видержати?

А чиж не ліпше було-б так, щоб мами між собою змовили ся за віно, а відтак молодого і молоду за обшивку та шуруй під вінець. Звінчати їх та най там, як каже сьвяте письмо, живуть на славу божу, тай тес того, най ся проч каже, заповняють землю. Щож, коли тепер така мода і нічого не порадиш. Таж я-б уже женив ся і з кривою і з сліпою коб лиш хотїла йти за мене; шож коли жадна не хоче. Але чекайте, розкажу вам все з кінця.

Якось в пару місяців як я виїшов послїдну клясу з бранки, кажуть татуньо до мамунї:

— Чуеш стара, здалоб ся нашого Февронця оженити. От я вже старий і ти нездужавш а так була-б нам поміч.

— Та я не від того — кажуть мамуня — от шукай, може що гідного знайдеш для нього, тай буде весїля.

А я стою під дверми тай все до чиста чую.

Ну — гадаю собі — женити ся то знов не така

кенська річ, от все таки чоловіка інакше поважають, але як згадаю свати, то зараз таки мені волосся з страху дубом встає. Гей! коб то найшла ся де така відважна панночка, яка-б до мене сама в свати приїхала. З вітвертими руками прийняв би її, та щож, коли ще як сьвіт сьвітом такого не бувало таї не буде. Ось так роздумуючи, попав я вкінци в німу резигнацію і терпеливо став вижидати дальших подій.

От і сейчас в неділю казали татуньо заложити пару шнаків до брички, мені казали вбрати ся в те шлюсрокове убраня, що то мені його справили ще як тітка Лєвкадия мали вийти заміж за касиєра з повітового виділу, який однак на своє щастє а на тітки нещастє щось на тиждень перед самими сльобом забрав виділову касу та драгнув до Америки. Тітка виправді заводили щось цілий місяць з жалю, але я аж підскакував з радости, що таним коштом дійшов до шлюсрокового убраня та мав у чім між людьми показати ся.

Отже я зодягнув ся в те памяткове убранє, взяв білу краватку глясе рукавички а навіть потягнув десь у тітки Лєвкадії якоїсь перфумерій та був вже готовий на все. Мамуня казали, що виглядаю як грабчук а тітка Лєвкадия лиш заедно наказували: “Держи ся відважно Февронцю та уважай на кожне слово, щобишь якого “бомка” не стрілив.” Я на все потакував, але вже тоті науки були мені вже надолі і тому я аж уті-

шив ся, коли бричка заїхала перед ганок і ми з татуньом перехрестивши ся рушили з місця. Та зараз якось за селом перебіг нам дорогу заяць і я вже наперед знав, що якесь нещастє нам лучить ся. Та дорога була добра, конї йшли спокійно, ми переїхали оден горбок і другий, відтак звернули в лїс на право і щасливо стали вїздити в село Пустолоби, що примістило ся в долині під лїсом. Я сейчас здогадав ся, що татуньо везуть мене до учителя Голодоморського, в якого була сестра Фінця, бодай чи не ровесниця тітки Левкадїї, а я сам до недавного часу був того переконаня, що пан Голодоморський — єї син. Ото! гадаю, попав ся ти небоже. Але щож робити, коли татуньо так хочуть, то мусить бути по їх гадці.

Нас прийняли дуже радо. Панна Фінця з задовгим троха носом, старанно витинкованим личком і зиркастими очима вийшла проти нас аж на подвірє та обоє з братом ввели нас пошихаючи в свої гостинні порогп. Було вже добре з полудня, тож незадовго подали підвечірок а по підвечірку пан Голодоморський моргнув якось значучо на свою сестру і она попросила мене до сальону переглядати фотографічний альбум. Вже смеркало ся і ми усїли на канапці під вікном, а панна Фінця стала перевертати картку за карткою називаючи ритїм по імени **находячі ся там особи**, як по правді сказавши, стїльки мене займалп, що вторічний снїг.

Знуджений притакував я на все, але гадками блукав кудись сьвітами і над тим лишень продумував, якби то скорше вирвати ся до дому.

— А се моя фотографія з перед трех літ — може будете цікаві — пропищала менї над ухом панна Фінця.

Я глянув на витерту фотографію, яка вже найменче 25 літ перележала в альбумі і представляла панну Фінцю, коли она мала може щойно 15 літ. Я глянув і промовив іронічно.

— А леж панї мали тоді може 15 літ.

— Ви згадали — підхопила Фінця — і від того часу минуло три роки. Правда, що гарна красавиця з мене була.

Я вже не міг довше видержати.

І хтож би то — кажу — був сподївав ся, що панї ще такі молоді, таж я заєдно думав що панї ровесниця тїтки Левкадї.

— Що-о-о! зашипїла панна Фінця. Ви пане уважайте і числїть ся зі словами.

— А леж панї — хотїв я боронити ся — прецінь тїтка се самі казали, я собі того з пальця не виссав.

На ті слова панна Фінця зірвала ся з канапи, кинула альбум на столик та зміривши мене з висока, вибігла з сальону тріснувши дверми з цілої сили. Я пізнав, що стрїлив “бомка” та зі встиду аж кров удари-

ла мені до голови. Не надумаючи ся довго, вхонив я за перший ліпний капелюх (як опісля показало ся то був капелюх панни Фінці і я мусів його на другий день особним післанцем відіслати), як злодій вискочив через вікно і бігцем пігнав до дому. Не памятаю вже, коли я прийшов домів, коли виліз на гору, розібрав ся і заліз в сіно, а пригадую собі шойно, як на другий день десь коло полудня, стягнули мене татуньо з гори, а виганьбивши добре і погрозивши, що коли не устаткую ся, то мене виречуть ся, казали мені ладити ся знов на дорогу, бо на другий день припадало сьвято і ми мали їхати в свати до пан-отчика Потребницького на Грете-село, у якого була дочка Фльорця дуже гарна, як мене тітка Левкадя запевняли, образована панночка.

Коли я на другий день стояв вже вичесаний, прибраний і до подорожи готовий, взяли мене тітка знов до себе та більше як дві години давали мені науки і наставленя, як маю коло панночок надскакувати. Я признаю ся, мало що з тих наук памятаю, бо цілу мочо цікавість, заняв був тоді кіт, який підкрадав ся до буррої посьмітюхи, що сиділа на вершку стодоли. Він причаловав ся, корчив ся і повзав поміж кутинки моху на старім соломянім даху а очи таки живцем пожирали намічену жертву.

А між тим тітка Левкадя тарабанила:

—Бо то крім елеганції, шик у і наздакуванн̄ треба мати шей терпеливист̄. От знаеш, часом панца і сподобав собі тебе і любить тебе скрито, але не хоче сего виявити і ти мусиш дальше наздакувати і чекати терпеливо тої хвилі, коли она явно се вискаже і ушл̄сливить тебе а....

Кіт між тим змінив свій первісний плян, він сповз назад в долину, перейшов на другий бік і став на ново драпати ся в гору поміж густу гірчицю і лободу, які не знати яким чудом тут вирости.

А знаеш — таракотіла дальше тітка — оден молодець залюбив ся в одній панні а она його навіть на очи не хотіла бачити, а він вічно єї наздакував, носив презенти, носив букети а она ані не подивила ся на нього. Вкінци щоб його позбути ся виїхала до Америки....

Кіт за той час переповз вже три чверти віддаленя, яке його ділило від посьмітюхи, а бідна пташка не сподіваючи ся навіть, яка біда єї грозить, дальше заливала ся сьпівом, виводячи своє монотонне “покинь сави бери віз.” Тітка за той час молюла дальше:

А знаеш, що він зробив? Він поїхав за нею аж до Америки і доти єї наздакував, поки вона не страшила терпеливості і они вернули на родину як муж і жена. Видиш отже, мучив ся, поневіряв ся а таки вкінци зловив єї.

В той саме час кіт підповз аж під самі кізлини, де сиділа носьмітюха, одним сьмілим скоком зловив добочу і скочив назад в гірчицю. Я так був тим зайнятий, щой не спостеріг ся, як майже разом з тїткою крикнув: А таки вкінці зловив єї. Тїтка думаючи, що я так пильно слухаю єї наук, похвалила мене, а відтак встала та пішла сказати татуневи, що вже час їхати в дорогу, бо до села Демаморич то таки кавалок дороги.

До Демаморич їхали ми більше як дві годинї тай приїхали як раз після обїду, коли зі стола прятали. Нас попросили в гостинну, але до неї треба було іти через їдальню. Переходом побачив я перший раз панну Фльорця, яка заглянувши нас, вхонила щось швиденько зі стола та стрілою помчала до сусїднього покою. Я дуже був цікавий, що се могло бути і довго бив ся у гадках, аж вкінці пояснив собі, що панна Фльорця певно хотїла показати, яка то она звинна і господарна. За се припала она менї страх до вподоби (бо мамуня дуже собі бажала господарної невістки) і я цілий час опісля не зводив з неї очий.

Панна Фльорця була досить чепурна дївчина. Маленька, худенька, о милім і добродушнім виразї лица, а до того рухлива і розмовна, що аж любо було з нею поговорити. Ми сейчас заприязнили ся і час летїв нам так скоро, що ми і не стямили ся як нас запросили на підвечірок. При підвечірку татуньо бесїдували щось

з о. Потребницьким і його женою про господарку і погоду, а я з панною Фльорцею вже не тямлю об чім. Додать що я сам собі тоді дивувався, звідки у мене наїшлося стільки тем до розмови. По підвечірку панна Фльорця перепросила нас і знов пвиденько скочила до того самого покоїку. Я не мав з ким розмовляти і нудився страшенно. Пані Потребницька примітила се тай промовила до мене солоденько:

— Скочте йно пане тай попросить Фльорцю, щоб сюди прийшла.

Мені не треба буде сего два рази казати. Я потихоньки відчинив двері, на пальцях перейшов маленький передпокік і хочачи зробити панні Фльорці несподіванку, нагло відслонив котару.

Тай гарна-ж се була несподіванка. Перед зеркалом при туалетці стояла панна Фльорця. Перед нею лежала миска з водою, в якій она одною рукою держала а другою мила ціліську شوку як сніг біленьких штучних зубків. Я сейчас доміркувався, чого она так передтм утікала та мало не скаменів з розчарованя. Вкінци я таки не видержав. Якась непоборима веселість мене пірвала і я засьміявся диким іронічним сьміхом.

Панна Фльорця оглянула ся, скрикнула тай зімліла. На крик її прибігли паньство Потребницькі а побачивши, що стало ся, скликали челядь та стали від-

тирати панночку. Вчинила ся суматоха, біганина і крик не до висказаня.

Ми і татуньо видячи, що ніхто нами не займає ся, вважали за найвідповіднійше винести ся неспостережно. Ми всіли на бричку та відіхали. Про сватанє не було тепер навіть мови. Татуньо звалювали всю біду на мене та ганьбили мене послідними словами, бо їм дуже ходило о тих десять тисяч, які мала дістати в приданє панна Фльорця. Однак се, що стало ся, відстатись не може і треба було оглядати ся за иньшою невісткою.

В місточку Завалові жила вдова по почмайстрі пані Марковська а у неї була донечка Цеся, красавиця на всю охрестність. Она саме мала тепер мене ущасливити а татуньови і мамуни бути на старість підпорою.

От і ми з татуньом зладнавши все як має бути, вибрали ся туди з візитою. Видно в щасливу годину зачали. Всьо ішло як по маслі. Приняли нас дуже радо, візита зійшла незамітно, а я при від'їзді дістав запрошенє від самої панни Цесї, щоб частійше навідував ся та не забував на “старих знакомих.”

Розуміє ся, що я “старих знакомих” не забував та з тих запрошень користав як найчастійше. Передімною відкрив ся новий, незнаний менї сьвіт. Я залюбив ся. Як я тепер нераз про се згадую, то сам собі не

хочу вірити, що се була правда а не зманчивий сон. Та колиб се навіть був сон то я-б хотів так снити ціле жите. Все, що мене окружало, представляло ся мені в рожевих красках. Кожний предмет, на який я лиш глянув, переміняв ся сейчас в моїй буйній уяві. Я глядів на канчук, що висів над татуневим ліжком, а видів лише чорну гебанову косу, глядів на лямпку, що блимала в куті перед образами, а видів лиш пару чорних як вуголь очий, які визиваючо усміхали ся до мене. Слогом — я ходив мов зачарований та усміхав ся до цілого сьвіта. А той сьвіт перше такий лукавий, тепер видавав ся мені такий ідеальний, такий милий і такий добрий, що я рад був весь його обняти руками та пригорнути до свого палкого серця.

Мамуня видавали ся мені немов сьвяті, татуньо мудрі як небіщик Сократ, а навіть сама тітка Левкадня, той ходячий гриб, видавала ся мені гарна мов русалка. Я їздив до Завалова що другий день і там провадив цілі вечері. Чудний місячний вечір. Ми гуляємо по саду. Пані Марковська пугає нічві пгциці або шепче молитви а ми з панною Цесею також шепчемо.

— Про що?! — Ей ви також всьо хотілиб знати. Пані Марковська звичайно зблукала та за хвилю відзивала ся аж в другім кінци просторого саду, а ми за той час сьміяли ся, жартували і о — пімсто неба! Цілували ся, що аж лунало серед тихої місячної ночи.

Однак людське щастє нестале. Оно як миляна банька, летить високо, засьвітить, засняє. блискне тай розвіє ся. Ось так і зі мною склало ся. Добре то і влучно написав колись наш Маркіян:

“Бо хто в посетру взяв тяжку недолю,
Що давить серце як відьма коплява;
Хто вражій нужді попав ся в неволю —
Тому з журбами і сон і забава,
‘Разів із десять на день радби вмерти
Годі і годі — потіхи ні смерти.”

Ой радби я вже також вмерти, бо що таке житє вартає. Вічно лиш гризи ся та слухай татуневих виладів, тай ковтай з жалю сльози — і то все разом має бути житє.

Але-ж я тут розплакав ся, а забув вам розповісти як моє щастє скінчило ся.

От сидимо ми раз з панною Цесею на обвитій диким виноградом веранді та говоримо про ріжні нає лишень інтересуючі річи. В тім прийшла мені до голови дурна штука. Я хотів незаметно розплести косу панни Цесї та вже наперед уявляв собі, як то она буде чудесно виглядати з розпущеним волосем. Пана Цесея сіла якраз до машини та почала щось шити а я нібито щоб вигіднійше міг з нею розмавляти, притягнув крісло ближе і користаючи з гуркоту машини,

став обережно звертати свій плян. Однак лента, якою кінчила ся коса була дуже сильно завязана і я весь був зайнятий тим, якби то її непомітно розв'язати. Я маніпулював так обережно, що панна Цеся навіть нічого не підозривала.

В тім знечевя роздав ся з другого покою пискливий голос пані Марковської:

— Цесю! Цесю! а хоти лиш сюди, кравчиня принесла сукню.

Цеся скочила як опарена і... і... і.... ціла коса, але що я кажу: ціла коса, то таки ціле волосє лишило ся в моїх руках. Прошу тепер увійти у мов незавидне положенє. Передімною стояла скаменїла Панна Цеся з лисою як диня головою, а в сусїднім покою чути вже було зближаючі ся кроки пані Марковської.

Мені з переляку аж волосє дубом стало. З страху і встиду метнув я собою в двері та неначе бішений пігнав до дому. Куди і як я біг, не тямлю до нинї, досить що деь коло півночи пригнав я до дому і тут кинувши ся на першу лїншу купу соломи, заснув мертвецьким сном. Коли я прокинув ся, перший предмет, який мені впав в очи, була прегарна, чорна як уголь, перука з косою, котру я держав в нервово затиснених руках. Я згадав вчорашний вечір тай аж мороз пішов мені по тілі. Не було иньшої ради і треба було до всього признати ся. Зі страху перед татуном роз-

казав я вперед про свою пригону тїтці, а на доказ правди показав перуку. Тїтка розповіли татуневи, а татуньо звалили знов всю біду на мене і якомсь хвалити Бога на тім скінчило ся. Татуньо перестали глядіти за невісткою і я немовби віджив. Перше не мав я ні дня ні ночі спокійної, вічно лиш гриз ся і гриз тим нещасним сватанєм, а тепер всьо наче рукою відняло. Смукот і гризота щезли і я став вольний і свобідний як пташина в полі. Гей! гей! нема то як веселе кавалїрське житє. Куди повернеш ся, куди рушиш ся, усюди воля і воля без краю. А однак не довго вживав я тої волї, того суюкою та щастя.

Якомсь в шість місяців по тій нещасній пригодї в Завалові, став до нас приїздити слїпий Мортко, що кїньми гандлює і все щось оба з татуньом довго радили.

Менї було се байдуже і я навіть нічого злого не підозрївав, аж тут одного разу, ні сіло ні пало, кажуть до мене татуньо, щоб я збрав ся, бо їдемо в свати. Мов грїм з ясного неба вдарила в мене та вістка, але що я мав робити? Не їхати? Ну! ну! Можете таке кому пнїшому казати, але не мойому татуневи. Тому я зібрав ся в одній хвилині та як "ягнец веден на заколеніє" сїв на бричку не питаючи вже навіть, де їдемо. Татуньо також цілу дорогу нічого не обзивали ся і ми мовчки минали ліси і поля та бідні села, аж вкінци скрутили в бік пільною дорогою до маячіючого в да-

лечині фільварку. Вскорі можна вже було всьо розріж-
 нити: і старі, подерті і позаломлювані дахи на стодо-
 лах та шпихлірах і критий гонтами малий двірок, яко-
 го стіни в половині були вже в землі а він сам вигля-
 дав мов печериця. Навкруги валив ся старий полома-
 ний пліт а попідпирані колами криві ворота вели на
 повне болота і калуж подвіре. На кождім кроці вид-
 но було непорядок і запустіне. Ми в'їхали до середини
 сполошивши стадо качок і худу сухоребру безрогу, яка
 парила ся до сонця в калужі перед самим ганком. То-
 був фільварок ходачкового шляхтича пана Шимона
 Гелопйонтского. Ми злізли з брички а в дверех по-
 казала ся поважна стать пана Шимона. Він був оді-
 тий в стару витерту шляхоцьку чамару а на голову на-
 тиснена була рогативка З татуньом звитав ся як зі
 старим знакомим, я представив ся йому також і ста-
 рий повів нас до середини, покленуючи мене дружно
 по плечах. Там не було живого духа. В сінях порпали
 ся дві сиві квочки з курятами, з кухні визирала слі-
 па на одно око собака і приязно шкірила до нас зуби а
 в сусідній кімнаті друга менча від неї уганяла за бу-
 ррим котом, перевертаючи усе що їй стояло на перепоні.

Ми увійшли в темну, низеньку кімнату, обвішану
 поблеклими портретами та старими заржавілими
 стрільбами. Пан Шимон виняв сейчас фляшку “кон-
 тушфки” та став нас частувати. Я лікнув також тро-

ха на відвагу, почім зачала ся досить оживлена розмова.

В ту пору двері незаметно відчинили ся і до пана Шимона підійшла доста гарна та чепурна блондинка. То була, як нам сейчас пан Шимон представив, його дочка Бордунця. Панна Бордунця стала сейчас збирати з гори свого батенька, що нас тримає в своїй темній канцелярії, коли повинен був запросити відразу до сальону. Старий звиняв ся, що хотів нас почастувати “контушуфкою” свого виробу та панна Бордунця не слухала того і попросила нас, щоб ми перейшли з нею до сальону. Ми перейшли до сальону ще через якийсь темний покоїк та опинили ся серед пишно улаженої кімнати. Ніхто-б був не сподівав ся, щоб в тім спорохнілім старім дімку крило ся таке чудо. Стіни були вибиті цвітистими килимами, підлога воскована, канапки, фотелі, зеркала і образи на стінах — усе те вражало очи шиком і естетичним смаком. Глянувши на них знати було сейчас, що добирала їх арститична душа. Я стояв неначе оголомшений, панна Бордунця виросла в моїх очах на цілий сяжень. Ото, гадаю собі, мати таку мудру і образовану жінку. Гей! гей! половину свого життя віддав би за теє. Між тим пан Шимон звинивши ся перед дочкою і мною забрав татуня та пішов оглядати з ними якогось там бичка, котрий вже де-

сятий місяць ссав і мав уходити в околици за осьме чудо сьвіта. Ми остали сами. Панна Бордунця зачала скоро ходити по сальонї, вкінци нагло опинила ся передімною і просто з моста так промовила :

— Пане, я знаю чого ви приїхали. Мій отець тепер дуже під'унав на маєтку і хоче мене видати богато заміж. Я все те знаю! Знаю також, яка про вас слава ходить в околици. Я усе знаю, а однак я згоджу ся за вас вийти, коли ви рішите ся на одно.

Такого наглого пристуну я не сподївав ся. Очи стали менї стовпом, ноги зачали дрожати, а губи безвідно і без звязи шептали уривані слова я... я... я... я... на все — я... я... годжу ся я... я..., рад,

— Отже слухайте, говорила дальше Бордунця, я за вас вийду, однак під услївем, що ви рішите ся на таке: мусите продати батьківське майно і перенести ся до міста. За ті гроші купите каменницю а за протекцією мого вітця дістанете посаду при повітовім видїлі тай будемо жити мирно і щасливо. Бо знаєте, вже менї те хлопство і село зовсім обмерзли та я радаб як найскорше вирвати ся до міста.

На таку бесїду я сейчас отверезїв. Якто! я мав би продавати ту кровію батьків зрошену землю? З якої причини? Дятого, щоб для нужденного пантофля Ляшки, перенести ся до міста і там стати книж-

ковим модем або “Гризїпюрком”? Я мав би покидати свій стан, про котрий наш поет співав:

“Гей хто на світі красшу долю має?

Як той, що плугом сьвяту землю оре,

Золоте зерно в ній засїває,

З пустарїв творить цариннеє море”....?

О, ні, ніколи і ні за що в світі. Я сейчасповторив се на голос перед панною Бордунцею. Йой! Господи, якби ви були тоді побачили її, як она виглядала. Нічим всі фурії, медузи і відьми в порівнаню з нею. Ляцька кров заграла у ній і цілий потік проклонів та злословії поплив з її коралевих усточок. Якого рода були ті проклони, ви сами вже доміркуєте ся, а вирочім я, хочби і хотїв вам сказати, то не можу, бо не знаю чи то “контушуфка” пана Шимона, чи медові слівця панни Бордунці так на мене подїлали, досить що я зімлів і ледви живого привезли мене до дому, де щойно мамуня і тітка Левкадия оцтом і чосинком мене відтерли.

На другий день татуньо знов мене порядно висповідали, але я був вже вдоволений із сего що так скінчило ся. Тепер живу старим кавалїром, але за те чую ся найщасливійшим в світі. Лишень татуньо вічно на мене нарікають та повтаряють раз ураз: Бо ти бандурою був і бандурою згинеш.

Перемишль д. 2. VI. 1902.

10. ГОСТИНА У РЕДАКТОРА.

(Нїби сон — нїби байка).

Так, якби мене на лихо підмовило; — “вступи і вступи до него.” — А то знаєте тим більше що я від недавнього часу став термінатором у Його Гумористичества пана редактора Комара, сиріч Його співробітником. Вправді мав я трохи страху перед тими редакторами і редакціями, бо читав і чував о них “найріжнороднійші ріжнородности”, але вкінці цікавість, той перший степењ до пекла, перемогла і я потїшаючи себе тим що “не такий дїдько страшний, як його малюють” рішпв ся переступити поріг сьвятинї дотепу і нїколи не платимих векслїв, найліпшого доказу печаливости українського народа о матерїальній добробут синів Парнаса... З тяжкою бідою віднайшов я помешканє а заразом редакційний льокаль Його Гумористичества пана редактора Комара. Мене справляли то сюда то тудя, аж вкінці найшла ся якась чесна людина, котра менї об’яснила “вуржендовим язиком” “Пуйдзє пан сюда, потім тудя, а потім еше тамтудя, а там вже пану покажо.” Я пішов в тім напрямі і незадовго опинив ся у ціли. Я запукав відважно до дверей і через час “святиня” відчинила ся а на порозі показав ся якийсь мущина з револьвером в руках і (о простїть мої прекрасні читачки) в негліжку.

— Чи маю честь, щастє і привємність застати панна редактора в дома? — спитав я несємїло.

— Я сам відповїв редактор, не зміняючи позиції.

— Маю честь представити ся Н. Н. ваш термінатор.

— Дуже менї приємно пізнати — відповїв пан редактор опускаючи руку з револьвером в низ. А маєте що нового?

— Є.

— В такім разї прошу блїзше.

Я ввійшов до середини. Пан редактор перепросивши мене, зачав убирати ся а я не маючи що робити, став розглядати ся по кімнатї. Був се досить просторий кавалерський покій. Ліжка, стіл, два крісла, редакційний кіш (той найважнійши мебель) і кілька образів становили його окрасу. Коло старої печи лежала купа паперів, плоди ума і недоспаних ночий нелюблених, залюблених і пегазових їздців. І варто се нинї трудити ся і писати? — подумав я. На що і по що? Щоби потім якийсь там редактор твоєю працею варив собі “люру”, тай хвалив ся потім що його співробітники такі огнисті стихи пишуть, що йому з горяча аж печ попукала. Ні, ніколи в сьвітї не варто бути літератом.

За той час, як я так глибоко філософічно роздумував над долею наших літератів пан редактор

одяг ся, розпалив в печи і наставив самовар. Час злітав мені дуже весело. З улиці доходив гамір міста, самовар сичів і шипів жалібно, пан редактор висвистував якусь гайдамацьку мелодію, даючи тим пізнати, що вже голоден, а я оголомшений тим всім дрімив собі солодко.

— Може позволите чаю? — спитав пан редактор.

— Прошу дуже — відповів я з просяня.

Пан редактор наляв мені до шклянки щось “на подобіє” чаю, я покушав і кажу:

— Алеж то вода, не чай!

— Га, дарованому коневі в зуби не заглядають — відповів пан редактор.

— Та оно правда — кажу — але далибисьте хоть гроха руму, тоби зовсім інакше виглядало.

— О! — каже пан редактор, сьміючись — я в тім взгляді держу ся мого патрона (св. Івана Крестит.) о котрім пророк наперед сказав, що “вина и сикера не имать пити.”

— А звідкиж ви берете “вдохновеніє”? — спитав я счудований.

— З голоду братку, з голоду. Голод ліпше ділав на чоловіка, як всі алкогольї.

Я лиш здвигнув плечима, а заглянувши коло вікна ще одно крісло, хтів на него усїсти та подивити ся троха на улицю.

— Пане, що ви робите — крикнув пан редактор — на то крісло саджаю я лиш моїх вірителїв, але ви в мене гість, а гість особа нетикальна.

Я глянув ближше на се цікаве крісло і доперва тепер зобачив, що були там лиш дві ноги так що сївши на него можна було дуже легко голову розбити. “Але то цікаве” — сказав я.

— Га, на все є спосіб — відповів пан редактор. Наступило довше мовчанє.

— Пане — відозвав ся перший пан редактор — знаєте ви українські пословиці?

— Знаю.

— А тую знаєте? — “Гостина — година.”

Я лиш очі витріщив.

— Ну, що дивите ся? — забирайте ся коли кажу.

— Якто — хтїв я протестувати — яж прецінь гість.

— Ну, то що з того? — ви гадаєте, що я для вас буду дорогий час тратити та через вас буду кривдити цілу гумористичну Україну?

Я хтїв вже признати йому рацию, але він не чекаючи того, вхопив мене делїкатно за обшивку і відворивши мною двері, запер їх на ключ. Я оппнив ся на улиці. За хвилю відворило ся вікно і пан редактор відозвав ся солодко: — “Тут маєте пане ваш капелюх, а прошу не забувайте за нас і напишіть “що цікавого.”

— Добре, добре — відповів я утираючи слези і поправляючи змятий капелюх.

Лихий вернув я до дому, описав цілу ту історію і на основі пар. 19 закона о печати післав се “експрес” панови редакторови до надрукування. Нехай знає по чому локоть кваші.

11. МІНЕРАЛЬНІ ВОДИ.

Никифор Зупакевич вислужений підфіцлер австрійської армії був чоловік дуже скупий а по дурі те дуже цікавий. По відслуженю двацять п'ять літ при війську дістав патент і пенсію, а купизни собі за ошаджені гроші маленьку реальність, став горожанином місточка Халатова. Був нежонатий і держав при собі старого інваліда Миколу, який коло нього обходив Никифор Зупакевич тішив ся як найкрасчим здоров'ям, а коли часом дещо його заболіло, то все лічив ся тільки горівкою з перцем, яку вважав за найліпше і випробоване средство на всі хороби.

Та лучило ся одного разу так, що заслаб він таки не на жарт. Не помагала вже навіть перцівка і треба було засягнути поради лікаря.

Однак тому, що Никифор Зупакевич був, як ми вже про те говорили, дуже скупой натура то постано-

вив порадити ся лікаря от так хитро мудро не великим коштом.

От зібрав ся він так ніби будім з візитою до знакового лікаря тай там балу-балу, зачав наперед від погоди. опісля перейшов на свою війскову службу, а відтак став нарікати, що старість не радість та що йому вічно щось долягас. Лікар сейчас став розпитувати, як і що болить, обшукав на всі боки а вкінци заявив що з тим нема що жартувати...

— Виб поїхали в гори — сказав поважно доктор.

— Ой коли там медведі! — крикнув перестрашений Зупакевич.

— Ну то до купелів.

— Не маю гроший, я бідний — лементував пан Зупакевич.

— Га то спробуйте пити в дома мінеральну воду — то буде ще найдешевша курація....

Никифор Зупакевич подякував за раду, побалакав ще троха тай пішов до дому.

— Ага — говорив він до себе по дорозі до дому — дідька рогатого зїси, коли я видам хоч зломаний грейцар на ті твої дурні мінеральні води. Ще чого не вигадав! Схочу води, то маю повні керниці, але щоб чоловік за те паскудство мав щей платити, то сего ніхто не дочекав і не дочекає. Бігме подуріли дочиста люде!

Вернувши домів, наготував собі знова перцівки і став лічити ся по своєму.

Однак якось щораз гірше йому ставало аж вкінци навіть перцівка остогидла і він помалу почав мякнути. Ей думав він, а може то і справді та мінеральна вода що помагає? Щож стрібувати можна! Страчу кілька шісток, але буду богатший досвідом.

І він закликав свого кривого Миколу.

— Слухайно Миколо, іди до аптикер і принеси мені мінеральної води, але вперед запитай ся що коштує. Тут мавш написано на картці, щобишь не забув як називає ся. А скажи аптикарєви, щоб не числив дуже дорого, бо я бідний, вислужений вояк, маю медаль за хоробрість, кілька похвальних свідощтв і т. и. ну і ще що там будеш знав то скажи!

Кривий Микола спокійно вислухав сеї звичайної промови свого пана та його перехвалок, які по правді сказати були простою брехнею, бо пан Никифор Зупакєвич ані свідощтв ані медалє не посідав, але за те мав уже таку натуру, що куди не ступив то збрехав...

Микола вже був навик до такої бесіди, тому не сказав ані слова, тільки поштигулькав до аптики.

— Пане аптикар — почав Микола кланяючи ся низенько — просили пан фелебер, щобишьте сказали, почому та “маринальна вода” ци як там се лихо зве

ся — ага правда осьтут є карточка то собі прочитаєте.

Аптикар прочитав тай каже: “Трийцять два грейцари.

Микола заплатив, взяв фляшку тай пішов.

— Пане фелбер! (Так все що титулував він пана Зупакевича) мельдую послушне, тут є фляшка з водою і коштує трийцять два грейцари.

— Що?! крикнув мов опарений пан Зупакевич, трийцять два грейцари? І ти хлопе не бояв ся таку суму заплатити? Гониж сейчас, занеси ту воду назад та скажи панови аптикареви, що я таку саму, але що таку саму — десять раз ліпшу за пятнайцять грейцарів куплю на ярмарку.

Микола обернув ся на однім обцасї і вийшов.

— Пане аптикар — почав він прийшовши другий раз до антики — казали пан фелбер, що та вода за дорога та що вони таку саму платять по пятнайцять грейцарів на ярмарку.

На ті слова аптикар та цілий його персонал роскотили ся таким сьміхом, що Микола мало не вмлїв з страху.

— Іди скажи панови, що як купить таку воду на ярмарку, то най принесе сюди а я йому поверну не

пятьнайцять але сорок грейцарів — зашуткував на відходне аптикар.

Микола поштигулькав знова до дому.

— Пане фелебер — замельдував послушно — пан аптикар казали, щоби есте купили ту воду на ярмарку і принесли до них то вони вам заплаче сорок нових.

Пан Никифор Зупакевич спохопив ся, що стрілив дурницю та післав Миколу сказати, що він зовсім не гадає вже купувати мінеральну воду на ярмарку, лишень в аптиці, однак чи не міг би пан аптикар йому дешевше продати, бо він бідний, вислужений вояк, має медаль і т. и.

Микола пошкандибав знова до аптики.

— Пане аптикар, пан фелебер казали, що не хочуть волочити ся по ярмарках, але можеб пан ту воду дешевше продали, бо наш пан дуже бідний, має “медаль” і т. и.....

— Ой не можу любо, бо тепер вода подорожіла — сказав жартом аптикар.

— А се чому?

— Посуха тай жерела висохли.

Микола почіхав ся в... голову тай пішов зарапортувати те свому панови:

— Пане фелсбер, мельдую послушно, що аптикар не може дешевше продати, бо вода подорожіла.

— Ов, а се чому?

— Бо була посуха тай жерела висохли...

— Щооо? — заревів з цілої сили пан Зупакевич — жерела йому висохли. Таж тут дощ льє вже другий тиждень, що годї носа показати а він каже, що жерела висохли? А щоб йому так в горлі висохло. Іди скажи йому, що він бреше та що може кому ниньшому тумана пускати, але не менї.

Микола здвигнув раменами тай пішов (вже четвертий раз).

— Пане аптикар, казали пан фелсбер, щобисьте таки дешевше дали ту воду, бо се не правда і вони вам зовсім не вірять, що висохли жерела.

— Га як твій пан не вірить, то нехай там поїде тай сам подивить ся, чи висохли жерела чи ні — сказав аптикар з іронїчним усьміхом.

Микола зарпортував усе те свому панови.

Шкода, що ви, високоповажані читачі сами не бачили в той час пана Никифора Зупакевича, бо мое перо не в силї всего гаразд описати. Він на таку бесїду зразу остовпів і станув неначе вкопаний, но вскорї отямив ся, вхопив палку з кута і зверещав з цілої сили, що аж Микола з страху втік на двір та замкнув двері за собою на ключ.

А пан Никифор Зупакевич ревів між тим в середині:

— Га! то він до мене сьміє так говорити, він якийсь там аптикар, до мене вислуженого підофіцера, до мене відзначеного медалем за хоробрість, о почекай! я тобі кости поломлю, зуби повибиваю; до рапорту возьму — та вложивши капелюх на голову, пустив ся до дверей. Та двері були зачинені а Микола з страху Бог зна де загнав ся. Рад не рад мусів лишити ся дома і щойно, коли Микола вечером прийшов домів, зігнав на нім всю злість і за аптикаря і за все. (Микола опісля в тайні признав ся, що фляшка з мінеральною водою розбила ся о його голову а навіть протяла троха шкіру, але він зліпив те павутиною тай якось присохло.)

Розправивши ся оттак з Миколою, післав його опісля по літру оковитки, а приправивши єї старим салом, перцем та чосником випив і поклав ся спати.

Не знаю чи то пригода з аптикарем і Миколою — чи може приправлена оковитка була в тім помічна, досить що так го щось проїло, що слідуючого дня встав з ліжка вже зовсім здоров.

Нині коли де в шинку, чи в товаристві, чи де небудь зайде яка бесіда про купелі або про мінеральні води, то пан Никифор Зупакевич сейчас втручує ся до розмови та кричить громогласно:

— Що! мінеральні води? плюйте на те паскудство. Одна вода життя (аква віта) ґрунт, а всі прочі води добрі лишень на те, щоб самі ними дурні голови мили.

12. НОВИЙ РІК.

При звуках кришталевих чаш і многолітствіях в сьвітглих палатах і при криках і дзвоненю зубами голодних дітий в хлопських норах, зійшов на галицьку землю Новий Рік.

Новий Рік, вирвавши ся з обіймів старої баби-яги, Маланки, поцілував маму землю, завинену в снігову плахту і скиглячу від зимна та пустив ся на візитацію по своїм царстві.

Він заходив на попівство, до мешкань інтелігентів, до українських товариств, касин і бесід, але там так все було собою заняте, що навіть йому ніхто чарочки не підніс. Цили вправді на здоровле Нового Року; але його то ані не тішило, ані не гріло. Голодний і холодний пішов він до хлопських та міщанських хат. — Але там стрічали його лишень голодні і змерзлі діти.

Коли де переступив поріг, то вони зараз кричали йому на стрічу: “Пане, їсти! їсти!” — “А деж ваші батьки?” — питав він здивований. — “А деж-би, пре-

цінь вам відомо, нині в ночі сходить на землю Новий Рік; ціле село пішло його стрічати в корчму”. — “Хибаж новий рік лиш до корчми сходить?” — “А ви не знаєте? Таж перше йде до панів і жидів, а відтак опісля до нас бідних.”

Новий Рік нічого не відповів, лиш плюнув, як адвокат по кепській справі і поплів ся апатично до поблизького місточка. Научений досвідом, де має шукати своїх підданих, отворив він відважно двері найблизшого шинку і увійшов. Там розходив ся бренькіт і скрежет склянок, чарок і гальб. “Шумовини міста” шуміли, галасували і живо розправляли о всеможливих річах. А Новий Рік поздоровив їх. Они навіть головами не кивнули. — “Гей люди, таж я ваш Український Новий рік! відозвав ся він жалісно. — “Та ідзь пан до дябла, ми є Полякі, цо пан вод нас хце!” — відрубав йому котрийсь “рицерж”. — “Як-се? то нема вже тут ніякої людської душі, котраб мене звитала!” — заголосив Новий Рік.

З темного кута шинку підняла ся якась суха, прозора фігура, випрямила ся у весь ріст та помалу висунула ся на перед. Всі роззявили роти, поглянули по собі, бо до сего часу його не запримітили. То був галицько-український письменник. Він любив заходити в такі передмійські шумовини, між так зване “рицерство”. Там, серед гуків і криків п'яниць, серед музи-

ки дзвенячих склянок, попадав він в якийсь солодкий рід знечутя. Цілий сьвіт його тоді не обходив. Він водив зором по тій дикій товпі і перед його очима ставав образ пекла. “Треба помалу призвичаювати ся — мовляв він бувало, — на тамтім сьвітї як знайду.”

Віднесені вражіня виливав він опісля на папір — ніс до редакції, а одержаний гонорар “сімілі модо” знов перемінював на вражіня. І так тягнуло ся з дня на день в безконечність.

Суха, прозора фїгура підійшла до Нового Року, подала руку і проголосила: “А, витай нам, витай на нашій і не нашій землі. Ми тебе здавна ожидаєм, чей завитаєш до нас з щастем та потїхою!” — “Я дуже рад вам помочи — відповів Новий Рїк, і для того маю з тобою багато говорити. Але чи можнаб так де на боці, бо тут і невпідно і небезпечно.” — Сухий літерат вийшов і за хвилию вернув в супроводї клаптястого жида в подертих патинках і обшарпанім халатї. Письменник видно упередив його, з ким мав до діла, бо властитель патинків підійшов просто до Нового Року і заголосив, низько кланяючи ся: — “Ай, вай, Гер Пурец, Новий Рїк! Вус фїр а гонор фїр мівх!” — і потащив їх обох в осібну кімнату.

Новий Рїк моргнув на жида, а за хвилию сей появив ся з “мощною” і з рибою. На сей вид засіяло на лиці письменника вдоволенє. — “Сїдай, сказав все-

знайко, Новий Рік, стоячи не повинно ся пити, бо вся горівка йде в ноги.”

Новий Рік наляв чарку і випив за здоровле українських письменників, письменник випив на здоровле Нового Року. — Добра горівка, — сказав Новий Рік, — аж Почаїв від неї видно.

— Та вона нас одна ще на ногах тримає — потакнув літерат.

— А тепер до діла, — сказав Новий Рік — чи Україна все так твердо спить як перше спала?

— Та багато о тім говорити.

— Але бо ви нічо не рухаєте ся.

— Таж ми рухали ся, робил сецесії, страйки, робили місії і Екскурзії до Америки, Канади і Парани, робили все що було можна.

— Припустім, що ви дещо робили, то вашу роботу спиняла обставина, що ви за богато а радше невластиво видавали гроші.

— Невластиво? Не розумію.

— Послухай! Погадай лиш, якби-то ваші батьки в 48-ім році по-при брацтва тверезости позакладали були також по краю українські шинки і пропінації. Чи богато помогли вам брацтва тверезости? — Рутенці однаково богато пустили, а так бувби бодай свій гріш пішов в свої руки. Повтаряєте, що “пропінация

грунт” а не подумаєте, що лиш своя, бо чужа ще “з ґрунту” валить.

— Дуже мудро говориш — замітим літерат.

— Може ні? — а прецінь і пословиця каже, що “чия фляшка на столі, того правда на селі;” — а впрочім я тобі покажу, що своєю пропінацією всего можна доказати. — Що то за люди в шинку?

— То так звані “польські батяри”.

— Хочеш, щоб вони стали “українськими батярами”.

— Господи! а нам на що? Ще нам лиш того до біди бракує?

— Ну, ну, не горячи ся лиш памятай що на світі нічим не треба помітувати. А скажи, до чого їх Поляки уживають?

— Та відома річ: до виборів, до овацій, маніфестацій і т. п.

— А бачиш? Чиж ви не могли би те само устроювати своїми “батярами”? Колиж бо у вас за багато серця, ви занадто ідеалісти.

— Се правда.

— Отже. — А тепер покажу тобі диво. Всі ті “батяри” стануть за десять хвиль Українцями.

Новий Рік встав і вийшов в шинок. Він шепнув щось шинкареви, і крикнув голосно до сидячих в шинку:

— Гей хлопці, ходіть сюди, випете по келішку за моє здоров'я. Я плачу!

В шинку задудніло як в улюю. “Батяри” двигнулися лавою і тиснулися один на перед другого. Вони ликали по одній “на ланцужку,” дякували Новому Рокови та ішли на свої місця.

— Ще по одній! — закомендерував Новий Рік.

Відбулася та сама процедура, що перше.

— В трійці Бог перебуває — роздалася знов команда Нового Року.

Тепер вже “батяри” почали одушевлятися.

“Добрый пан, руський пан!” кричали одні. — “Платить, дідько зна за що але платить!” — горлали другі. “Най живе руський Новий Рік!” — зустрічали треті.

І кождий почав почуватися до якогось своєїства з Гайдамаками. Того мама руська, того знов жінка, тамтой був на руське хрещений, але вже потім так “спаскудився” і т. д.

Стали кричати, що польські пани, щось “нефайно”, що втікають до Америки, що властиво то лиш Гайдамаки “рехтельні” люди.

Новий Рік мовчки усміхався і моргав на письменника. Той стояв і очам своїм не вірив, бачучи таку наглу перемену.

Коли перейшли в окрему кімнагу, Новий Рік сказав:

“Бачиш? Ті люди готові піти зі мною хочби в пекло.

— “Кажу тобі — говорить дальше Новий Рік — доти не буде добра на Україні, доки усе, почавши від університету, а скінчивши на пропінатції, навіть отсі “батяри” не будуть ваші! Маючи свій “клин” вибете ним чужий, а тоді з клина можна зробити иньший пожиточний знаряд.

По тих словах Новий Рік попрощав письменника та пішов в дальшу дорогу. Сухий, прозорчий літерат сидів ще довго задуманий, а до його уший доходили крики розохоченої товпи:

— “Добрий пан, руський пан! платить, дідько зна за що але платить!”

---

13. СОННІ ЗМОРИ.

(Образ на тлі виборчої реформи до парламенту.)

Пан Аґапів Ненапхальский, властитель задовженого села Сумнославівки, повечерявши гаразд, клав ся спати. Поставив сьвітло на бюрку біля ліжка, присунув до него крісло з часописями і дневниками, та розібравши ся як слід, пірнув у мягкі перини. Зразу він

лишень порскав і фукав, а опісля як огрів ся, став стягати з крісла по газетї, та відчитував новини дня.

Пан Аґапїт, не можна сказати, щоби був загорїлим шлягуньским консерватистом, то нї, але також не був і поступовцем. В нього за молоду вщеплено родові традиції, що він шляхтич, щось гейби надчоловік, гейби свояк самого Господа Бога, що йому пристоїть лишень розказувати, та цілий день в ліни лежати, а всі тоті,, прочі мурґи, хамп, та пролетарі, то лиш на то сотворені, щоби на него робили, йому вірно служили, та через те царства небесного доступили. І прожив він в тім солодкім невіжестві майже пів свого віку, а хоть часами бунтувала ся його душа на вид людської кривди, хоть відзивало ся в нїм серце справді благородне і чутливе, но жінка, приятелї та газети доказували свого і він жив дальше без журби о меншого брата. Він навіть часами з видимим вдоволенєм читав: що там а там розбило військо страйк, що десь там знова жандарми розігнали віче, що там знова замкнули кількох проводирів народного руху і т. д. Тодї з серця його утїкали всі благороднійші чувства, а лишень шлягуньске “я” ликувало і гордувало ся, що прецінь таки його не може леда якийсь там жандар або вояк, зловити за карчило, та затїбити до “шпаркаси.” Він звичайно розпливав ся тоді в radoшах і муркотїв вдоволений під носом. “Добре їм так мурґам одним, та

гайдамакам. Знай дурню, та з панами носа не мір." Таке бувало звичайно раз на кілька місяців, а опісля знов якийсь час газети не нарушали його спокою.

Але нині то вже не то. Нині газети то аж лячно було читати. Що взяв котру у руки, а там зараз таки і надруковано. "Там і там відбуло ся хлопське віче, гайдамацтва зібрало ся тьма тьменна. Говорили про виборчу реформу, та про різні другі кривди. По вічу відбули похід, а ухвали віча переслали телеграфічно бар. Гавчови і т. д."

Боже сьвятий, до чого то нині дійшло на сьвітї, думає собі у своїм паньскім розумі пан Агапіт. Такий Гавч, барон, ну то видно, що мусить бути і шляхтич, а він так собі за пан брат з ріжними хлопськими мудями, та робітничими вітрогонами. Деж тут сенс, прошу вас, де тут справедливість. На що такому дурному хлопови віча, на що йому просьвіти! Чиж не лучше йому жити як до тепер. Таж як він нахапав ся тої просьвіти, то йому ще захоче ся може навіть булки їсти, та паном стати. А се дуже дорого коштує. Зруйнує ся чисто "почціви людек," а все через тих своїх крикунів-проводирів. А стрібуй ти йому нині що небудь сказати, то він тобі як-стій відрубає: "А зась панови до нас, ми вже не діти, самі знаємо що робити, тепер усім рівне право, ми не трібуємо опіки, нас 30 мільонів."

Чуєте! 30 мільонів! Чиж не лячно се? Сей темний

хлоп спочуває ся до єдиньства з тамтими закордонними гайдамаками і став що дня дуфнійший в свою силу. А там за кордоном гадаєте лучше? Десь якийсь чорт підюдив Москалів і вони попустили троха на Україні. Як муравлиско закипів народ. Українські газети появили ся нараз в такій масі, що вистелив би ними дорогу з Києва до Петербурга, або навпаки до Відня. А деж ми діли ся? Де наші привілегії? Деж наше “морже?” Ого! З одного боку зловили його Українці, а з другого Прусаки, Курляндці, Ести, лотиші. га Бог змле які бісурмени, а нам остав лиш спомин. І має тут бути після того добре на сьвітї!

Пан Аґапїт садить в його маму триста чортів і піт на него виступав. Він був так розстроений, що тряс ся мов у лихорадці. Розбурхані нерви треба було доконче утихомирити. Він витяг з бюрка флящину “поцешницелькі”, калатнув дві чи три чарки і став помалу приходити до рівноваги. Змучене тіло і розбитий дух забагли відпочинку і він став помалу засипляти. За хвилю царила вже в кімнатї тишина і лиш здоровий хропіт пана Аґапїта лунав з його могучих грудей.

І приснив ся панови Аґапїтови дивний сон. От здаєть ся йому, немовто чув він як на дворі вчинив ся якийсь незвичайний гомін. Щось ніби дзвони дзвонять, ніби людські крики несуть ся. Зриває ся пан Аґапїт

з ліжка і біжить до вікна. Мамунцю рідна! Щож він там побачив! як величезний вуж двигать ся пестра товпа народу і просто зміряє до двора. Ого! певно ризати та палити муть, перелітає йому через думку і він кличе свого льокая. Однак льокай якось не приходить. Пан Аґапіт вибігає на коридор і заздівши льокая велить йому сідлати сейчас гнідого коня, бо хлопство хто знає що буде робити. Однак льокай не рухаєть ся з місця, лиш сьмієть ся йому в очі.

— Чого худобо сьмієш ся! — верещить пан Аґапіт. Коня, скотино, давай мені, розумієш.

А льокай сьмієть ся і присьпівує собі під носом. “Загальне рівне право — безпосередне — тайне голосованє.”

Пан Аґапіт садить в його маму траста чортів і вибігає сам до стайні. Він кричить на зустрічного форналя, щоби осідлав йому коня, але той так само як льокай сьмієть ся і бурмоче під носом. “Загальне рівне право”... Хто хоче їхати най сам сідлає...

Як опарений влітає пан Аґапіт до стайні і хоче сам всідати на коня, без сідла і всяких ґримасів, щоби лиш утікати, але тут знова біда. Його вірний “гнядош” щирить до него зуби і таки чоловічим голосом рубає. “Загальне рівне право... Не на то я на сїм сьвітї, щоби всякі дармоїди та трутні по мені возили.

ся, але, щобим помагав трудящим ся та працюючим в їх роботі.”

Пан Аґапіт хоче силою на него всісти, але “гнядош” став дуба і не дасть навіть приступити до себе.

А сьпів і шум товпи чути вже під стайнею.

Пан Аґапіт метнув ся через задні двері і пімчав до псярні. В духу тішив ся, що псами розжене товпу і провчить її розуму. Но заледви він відчинив псярню та крикнув “гузя!”, як всі собаки зверещали нараз людськими голосами “Загальне рівне право...”

— Гузя! справити мені отсих мудів — скомандував пан Аґапіт, але собаки в одвіт завили: “Не на то нас сотворено, щоби ми догоджували паньським примхам, але на то, щобиьсмо стерегли і берегли загальну людску працю.”

Завили тай розбігли ся по всіх усюдах.

Пан Аґапіт оглянув ся, а тут товпа уже за ним. Волосє стануло йому дубом, ноги затрясли ся, а він упав на землю і застогнав. “Убийте мене, но не мучте ! ”

А в одвіт йому загула товпа. “Загальне рівне право”.....

— Убийте скорше! — кричав пан Аґапіт.

Але товпа засьміяла ся і загула хором. “Тебе убивати, а за що? Не на то нас сотворнено, щобиьсмо одні других убивали, але щобиьсмо ширили взаімну

любов та згоду. Таке саме право для тебе, як і для нас.

— А чогож ви властиво хочете від мене — про-
нищав вже сьміливіше пан Аґапіт.

— Щобись ішов за нами.

— Де?

— Там, де ми йдемо — дс правди, до волі.

В пана Аґапіта вступив дух. Він встав і побачив
що ся товпа страшна з далека, з близька виглядає
цілком інакше. Всі в купі жінки і мужчини, старці і
діти тиснули ся коло одного прапора на котрім сїяло
великими буквами “Загальне рівне право для всіх.”
Пан Аґапіт замішав ся в товпу і чув себе свобідним і
безпечним. Він ішов жваво, розмахував руками в такт
пісні, та підтягав басом за загалом:

“До бою сто тисяч поборників стане.”

“Пірвем, пірвем, пірвем ті кайдани.”

Нараз панови Аґапітови дав хтось сильного штов-
ханця в бік і він прокинув ся. Перед ним стояла його
жінка з сьвічкою в руках, та з перестрашеним лицем.

— Буй сен Бога, Гапцю — прошептала она —
чож ти за якесь гайдамацке песні пшез сен висневуеш.
Аж дзеці сен побудзіли.

Пан Аґапіт, дивив ся на ню широко отвореними
очима і помалу приходив до себе. Побачивши, що то
все був лише сон, нагнав жінку спати, перевернув ся
на другий бік, та й захропів на ново.

І приснив ся йому другий сон неначе в нагороду за перший.

Приснило ся йому, що сам пан барон Гавч з цілим своїм проєктом пішов в дубину, що розписали нові вибори, а краєвий комітет для виборчих розбоїв, переводить їх, як за давних добрих времен.

І снить ся йому, немовто він десь таки у свому рідньому місточку разом з клапшавим Берком звивають ся поміж хрунями. Він з дреглями, а Берко з фляшкою.

Пан Аґапіт кидає ся таки через сон що аж упрів, але його повне лице мило усміхав ся і ціле сіяє якимось надземским щастєм та благодатню.

14. ГАКАТА НА СЕЛІ.

(Образок зі східно-галицького села).

Повною вибоїв дорогою котив ся драгтивий візок, запряжений мізерною шкапиною. На возі сидів жидок фірман і два панки. Оден з них, старший уже, високий, згорблений, з рідкою борідкою, подобав на народного учителя; другий молодий ще, високий і худий, безвусий, з огненим зором, виглядав на семинариста або перебраного гімназіяста. Перед ними лежала звязана пачка книжок, брошур і газет, а з ки-

шень їх порохівників виглядали позанихані туди чорні рогативки з чорними денцями. По них можна було сейчас пізнати, що се гакатистичні агітатори. Оба панки провадили таку розмову, — розумієть ся, “уржендовим ензиком:”

— То кажете, добродію, що хлопн справлять нам нараду? — питав той головусий Льонгінус.

— Ах, ще яку! Я вже се нераз бачив. Таж я їм, знавте, два рази писав, що приїдемо. Раз ще перед двома неділями, а другий раз передучера. Я вже собі представляю, як там ціле село ладить ся. Хлопи мастять голови маслом, баби чепурять ся, дівки також, а малі діти як понаряджують ся в червоні рогативки, то аж мило буде поглянути.

— Ай, коби хоч їсти що дали, бо мені вже в жолудку крутить, що годі витримати.

— О, не бійте ся, не бійте! Попасете добре коника! — засьміяв ся той з борідкою. Набухасте ся в читальни пирогів зі сметаною, що з роду таких не їли. Таж то не аби що! Пани, рахувати від читальні зі Збаража приїхали!

Молодий Льонгінус при тих словах облизав ся і ковтнув слину.

Тимчасом візок зкотив ся з горбка і наші подорожні заїхали в село. Візник завернув до коршми, бо

там мали читальники зібрати ся. Старший панок зіско-
чив з візка та ввійшов у коршму.

— Не було тут еще читальників?

— Читальників?... Суре, вус гайст дус “читаль-
ники”?

— Ну, не знаєш? Таж то ті хлопцї, що тут все
пють!

— Ага! ага! — повідає арендар — ще не було,
але ось що тільки їх не видно. Вони тут що неділі пють
аж до рана.

— А де тут читальня? — спитав немилу враже-
ний тим панок.

— Читальня!... Суре вус гайст дус а “читальня”?

— Читальня, прошу пана, — відповіла Сура —
читальня то є в кривого Вейтка.

— А далеко звідси?

— Зараз я панови дам свого Кнобля, то він за-
проводить.

Панок вийшов і сїв на візок.

— Ну, знаєте, хлопця хоче нам зробити несподі-
ванку і зібрала ся певно в читальни, — сказав він до
товариша.

Той нічого не відповідав.

З коршми вийшов маленький Кнобель і закомен-
дував: “Вйо за мною!”

Візок рушив і покотив ся на другий кінець села.

Тут при дорозі стояла досить велика хата, тільки страшенно занедбана і обдерта. На стіні висіла таблиця з величезним написом: “Читальня Товарижества Школи Людовей,” але таблиця та була така помазана вуглем, що напис лише з трудом можна було перечитати. Якийсь доморослий артист змалював на ній вуглем в суміш і коні і безроги і жовнірів.

Панки заждали хвилю чи хто не вийде на зустріч, вкінці розлючені посідали з візка і увійшли в хату. Була то досить простора світлиця з мальованим сволоком. По лівій руді стояла постіль, проти дверей скриня, туй при дверях ліворуч гарно політерована шафа, а праворуч широка піч. В хаті не було на перший вид нікого.

— Похвальони Єзус Христус! — сказали панки і розглянули ся по хаті.

— На векі векуф! — відповів якийсь слабкий, хриплий голос на печі.

Опісля щось там заворушило ся і на хату виглянула якась голова з сивою бородою і волосем.

— Тут читальня? — спитав старший панок.

— А тут, прошу панів.

— То ви голова?

— Ні.

— А хтож?

— Мій синок.

— А він дома?

— Ой ні, прошу панів. Він буде вже рік як поїхав до Америки. Мене старого лишив, а я вже два роки, як з печи не злажу. Такий, вибачте гостець мене вчипив ся.

— А чомуж нас ніхто не завідомляв, що він виїхав. Таж ми були-би другого вибрали. А людей чому нема в читальни?

— А хто тут тепер до мене старого прийде?

— Якто, таж ми два рази писали, що тоді а тоді приїдуть делегати!

— Ага, то се пани писали! Ая, я! було тут дві решпуденки. Приніс до мене поліцай тай каже: “Є тут письмо до сина.” А я гадаю, може то що важне, тай казав вонукови тото перше післати до Америки, а те друге доперва вчера прийшло, то вже иным разом пішлемо.

— Алез, чоловіче, бійте ся Бога, та на щож ви слали до Америки, коли то треба було дати читальникам?

— Ну а хтож то міг знати? Я неписьменний, а вонук на тім не розумів ся.

— Ах, Господи — зітхнув старший панок — якто тяжко з тою просьвітою йде!

Молодий за той час крутив ся по хаті та стискав голодне черево.

— А тут має бути у вас якась бібліотека, книжки? — зачав знов старий.

— Книжки? Ага, є! То онтам у тій шафі, що її пани зі Збаража прислали.

Панок підійшов до шафи і відчинив двері. В шафі не було ані одної книжки, тільки три гладушки з молоком стояли на середній полиці.

— Гарна бібліотека — муркнув під носом молодший і обливав ся на вид молока.

— Гей, пане газдо, та тут нема жадних книжок, лиш якесь молоко.

— Є молоко? А, то добре. Тільки нехай пани не рухають, бо стара би страх сварила ся.

На такий аргумент молодшому став язик кілком, а старший лиш здвигнув плечима. В ту пору ввійшов до хати якийсь недоліток і побачивши чужих панів, став у нерішучости на порозі.

— Не бій ся, Собку, то пани від читальні приїхали — озвав ся з печи старий — кофіранку тобі привезли — додав, усміхаючи ся.

Старший панок сягнув рукою до кишені, виймив одну рогатівку і хотів її на правду засадити на голову хлопчині.

— Я не хочу! — кричав той збороняючи ся.

— Та чому, дурню?

— Ая! во! щоби люде з мене сьміяли ся, та страхопудом називали!

— Якто страхопудом?

— А во! бо тоті кофіранки, що тамтого року якісь пани привезли, то хлопці зразу носили, а потім тати поздирали і поробили страхопуди на горобці. Горобці страх червоного боять ся! А тепер кожного, хто носить кофіранку, називають страхопудом.

Панки переглянули ся mezi собою значучо, а старший каже:

— Ну, то ми не маємо тут що робити. Ти сину заведеш нас до віта, то дістанеш пістку.

І вийшли, попрощавши ся зі старим.

У віта представили ся, що вони делеґати від читальні, що їх сам пан староста післав і веліли скликати громаду.

Віт, котрому на саму згадку про старосту волосс на голові дубом стало, сповнив сейчас їх волю і за якої півгодини стояла вже ціла купа народа на дворі.

— Люде — озвав ся до них старший панок — треба нам десь читальню перенести бо в старого Войтка нема вже як.

— Ну, як тра, то тра. Як такий вже, даймо на то, бефель є від пана старости, то годі! — почули ся голоси в товпі.

— Ходить о те у кого відповідна на се хата? — продовжав панок.

— Ато вже в нікого иншого як у Казька Безногого! — роздало ся знов у товпі.

Казько Безносий хотів виперти ся від того “вонору”, але його заглушили сусіди і не дали прийти до слова.

— В мене навіть лямпи нема — боронив ся сердега.

— То ніщо. Лямпку ми вам пришлемо.

— Ну а камфіна?

— І на камфіну дістанете.

— Ба, прошу панів — вмішуєть ся до розмови жінка Казька то всьо було би ладно, але як то в зимі зачнуть рипати ся, то мені всьо тепло з хати вирипають. Нехай би так пани ще щось вофірували на патики.

Панок зморщив ся, зробив гірку міну, але сказав:

— І на патики дістанете! А тепер щоб ви знали, що Казько є від нині головою читальні. Оттут лишаємо вам книжки, а газети будете доставати з почти. Як котрий читальник буде потребувати доктора або адвоката то нехай зголосить ся в пана інспектора, а дістане даром. Від Войтка Кривого відберіть собі шафу і зложіть книжки. Тільки щоб ви знов там молока не тримали!

— О, що вже то, прошу панів, то я мушу собі заварувати! — заренетувала Казьчиха. — Та на що мені читальні та цілої паскуди, як я собі навіть горнят не буду мати де поставити?!

По довгих короводах панки згодили ся на поміщенє в шафі горшків і справа читальні стала вже як би готова. Старший панок витяг рогативки з кишені і передав їх вітови, кажучи:

— Тут маєте дарунки для дітей, тільки уважайте, щоби їх знов на які страхопуди не повисаджувати. Ви-ж повинні гордити ся своєю народною ношею.

— Ая! я! — притакував віт.

— А щоб ви всюди і все тільки по польськи говорили. Памятайте собі.

— О! Будземи, будземи! — запищало кілька голосів.

Візок рушив з місця, панки сказали “похвальони” і незадовго щезли за горбком.

В придорожній корчмі за селом сиділи наші знакомі і заїдали селедці з жидівськими булками. Молодий їв аж за вухами тріщало і лиш від часу до часу нарікав, що тільки сьвіта товк ся, а навіть пирогів зі сметаною не покушав. Старий їв поволи, сумовито споглядав в даль і заєдно повтаряв: “Ах як то тяжко йде з тою просьвітою!”

А в полишенім ними селі кипіло звичайне сіль-

ське недільне житє. Малі діти кидали ся між собою перед коршмою свіжо зафасованими кофіранками, — а старші тягнули в коршмі замороку та виспівували паними голосами:

Коби пани панували, коби пани жили
 Коби пани по під лави жидівські лежыли.
 Коби пани панували, коби пани мали
 Коби пани за плугами хробаки збирали.

---

15. НЕ ДАЛИ...

(Образок на тлі виборів в 1907 р.).

На бруднім периною вистеленім бамбетли лежав старий сивий Абрамко і догоряв. Очи його світили ся вже неясним блеском, а дихавична грудь піднімала ся тяжко і клекотіла як розбитий горнець. У його ніг сидів унука малий Шльомко та жибонів до нього жаргоном. “Правда дідуню, що ти підеш зі мною еще до ліса. Там так гарно, весело, страх свобідно. Там не так як у нашій хайдері, або на нашій вулиці. Правда підемо дідуню.” Старий мовчав, рукою гладив кучеряву головку хлопчини і задумчиво усміхав ся. Він знав, що дні його вже почислені. Страшна ядуха мучила його нераз в ночі цілими годинами. І він не бояв ся смерті. Сьміло глядів їй в очи і одно лиш еще бажанє

у нього оставало. Жиди поставили свого народного кандидата на посла до парламенту і то такого, котрий би не потребував держати ся панської клямки, а сьміло заступав жидівські інтереси. Всі надіяли ся, що він побідить. І старий Абрамко бажав лишень дїждати ся тої побіди. В його узкій уяві представляв ся такий народний посол майже самим царем Соломоном або Давидом. Традиції предків переказані в біблїї, ожили в нїм в цілій могутості. Він уявляв собі, що Жиди вже здобули Палестину і відти диктують права цілому сьвітови. І то все мало якраз нині здїйснити ся. Нині вибирають в місті посла. О! певно, що його виберуть. А він, Абрамко доживе ще того, мусить дожити, він відсьпїває ще новому послови маюфес і тоді може спокійно умирати.

Він мав також право вибору, але не міг вже двигнутись з місця. За то будуть голосувати з його хати два сини Юдка і Пїнькас. Вони певно дадуть голоси на свого. Правда, Юдка троха “мишигене,” навіть не женив ся, але за то молодший Пїнькас та такий “хухим”, що в цілім сьвіті другого не знайде. Він і на Юдку буде вважати. Коби лиш скоро скінчили ся вибори.

— Малке — заговорив він до Пїнькасової жінки.
— Малке подиви ся, чи не йде хто з наших.

Малка відхилила двері і стала позирати в довгу, тісну і брудну вулицю.

— Не видно нікого — сказала ввінці — тільки той молодий руський доктор іде до нас.

— На що мені вже доктора — простогнав Абрамко — мені треба посла. То мій доктор.

В дверях станув молодий мужчина, поздоровкався з домівниками і увійшов до середини. Малка пообтирала старе крісло і подала йому. Він сів і поспитав старого: — “Ну, якже Абрамку? здорові? моцні?” — Його ціле лице сіяло здоров'єм і молодістю та становило разячий контраст, з трупячим виглядом Абрамка.

— Ей, яке мое здоров'є, пане доктор — простогнав Абрамко. От коби тільки вибори пережити. А потім на окопище тай кінець. А як гадаєте, пане доктор — додав несміло — побідять наші чи ні.

— То буде залежати від того, чи багато між вами буде хрунів.

— Що то значить хрунів?

— А то у вас еще не знане слово. У вас нині нема ще хрунів, бо ви ще всі хруні. Але коли ваші сіоністи бодай ще троха попрацюють над вами, то за яких двацять літ мала дитина буде жидівського хруня пальцем показувати.

— Ну, а длячого ви кажете, що ми хруні — спитав подразнений Абрамко.

— Длятого, що ви доси всі свої особисті права і чоловічу гідність продавали ворогам за гроші, за торговельні інтереси, за гешефт. Ви мали свої права і свободи, а не користувалися ними. Але прийшли сіюністи і сказали: Досить вже того. Жид так само чоловік як і другий тож як і другий повинен свої права сам вихісновувати. Досить вже ми напродавалися самих себе, тепер годі. І пішов могучий клич по цілому міру. Жиди не асимілюйтеся, але єднайтеся. В єдності ваша будуча сила.

Молодий доктор запалився, очі його горіли, він живо гестикюлював руками і говорив даліше.

— І ми також не користувалися своїми правами і нас обдирали з належних нам свобод а прецінь нас не вигубили. Дивіть, як карно і складно ідуть наші народні маси до голосованя. Тихо, без крику, але з почутем певности в собі, з надією на побіду? Вони вже знають, що кожда картка з нашим кандидатом кинена до урни, то удар в грудь противника.

Нечайно перед хатою счинився крик. До хати вбігло кількох Жидів, попихаючи перед собою Абрамкового сина Юдку. Юдка був цілком п'яний і мав такий глухий вигляд лица, що глянувши на него хотілося сьміяти.

— Ганеф, ганеф! — кричали Жидки і потручували Юдкою. — Диви Абрумку, твій син продав голос, зрадив свій нарід.

Старого Абрамка вхопили конвульсії і він не міг ані слова промовити. Коли прийшов до себе, міг тільки сказати: Ти Юдка не Жид, ти гої, ти навіть ще гірше як гої, ти хрунь.

В ту пору вбіг в-жату Пінькас. Очи у нього горіли, бліді губи дрожали, а з одежі висіли тільки кавальчики. Він нічого не сказав, тільки з болючим виразом лица кинув ся на ріг бамбетля і закрив руками очи.

Його обступили і стали випитувати, що стало ся.

— Там бють і рабують — прошипів крізь за-тиснені зуби Пінькас.

— Якто — закричали всі присутні — таж до тепер було все в порядку.

— Так! так! — простогнав Пінькас, доки виділи, що їх кандидат горою, то сиділи тихо, але як побачили, що наш перемагає, то пустили в рух всі виборчі гієни і тепер розбивають людей на гладкій дорозі. Я ішов до голосованя, аж ту з перед самого магістрату вхопило мене якихсь п'ятох драбів, заволікли в уличку тай відобрали легітимацію і карту голосованя. Я боронив ся, я кусав, я бив ногами, але не встояв перед силою...

Тут Пінькас вхопив ся обіруч за волося і став бити головою до бамбетля.

Старий Абрамко підняв ся. Опер лагідно свою схоровану руку на рамя Пінькаса і промовив ледви чутним голосом:

— Пінькас, ти не плач, ти тут нічого не винен, ти не хрунь, ти терпиш за свій народ. Вони рабівники, вони брали наші гроші, забрали наші маєтки, вони тепер кров точать з нас... Але кров наша спаде на них і на діти їхні а з крові тої виросте местник, що весь народ...

Тут старий Абрамко закашляв ся, захарчів страшно, очи стали стовпом, він упав на перину, а душа його улетіла в всесьвіти.

Головною улицею місточка йшла банда і грала гучно, народовий марш. Навкруги неї тиснули ся запиті палкарі і хулігани, та кричали “віват, нех живе наш посол.”

А там в тісній улиці на жидівськім передмістю над трупом Абрамка, стояв його син Пінькас і схлипував скрізь сльози. Ой не дали старому спокійно умерти, не дали. І де тут справедливість? де відплата за наші муки, за нашу кров...

Він пильно вдивляв ся в мертві черти небіщика

і йому здавало ся, що ті посинілі уста неначе шепчуть: Із крови їх местник повстане...

16. МАЗУРСЬКА ГОСТИННІСТЬ.

Валько Цьолек, зайшлий Мазур, та Іван Штудерний, горожане села Непокритого, славні були на ціле село, як великі приятелі і товариші. Вони навіть були собі кумами, що дуже рідко лучав ся, бо корінні Українці не радо кумають ся з зайдами.

Та Іван і Валько були винятком. Вони жили з собою майже цілий рік а ніколи навіть не то що не посварили ся, але навіть не побили ся. Тому не дивниця, що коли в селі Непокритім насъпів храмовий празник, Іван між прочими свояками та знакомими запросив також кума Валька.

Не встиг ще наш Іван, вернувши з церкви, скинути з себе кожуха, як в хату всадив ся вже Валько з жінкою та діточками.

Зачало ся звичайне здоровкане, після чого Валька і Валькову посадили за стіл, дітей примістили коло лави та стали їх всіх сердечно гостювати. Фляшка з запіканкою пішла кругом; Іваниха ставила одну миску за другою, а Іван присівши ся припрошував гостей: “Будьте ласкаві, живіть ся куме,” “чим хата

богата — коли в чім недогода, так вибайте — прошу красненько живіть ся.”

Та для кума Валька не треба було принуки, бо не встиг ще Іван промовити пять разів “живіть ся, будьте ласкаві,” як півведрова миска борщу зі схабом зчезла з перед кума “яко ізчезаєт дим.” Та сама доля постигла миску молочної каші, макітру пирогів з сметаною та здорову миску локшин. Після того кум видячи, що господиня вже більше нічого на стіл не ставить, взяв ся до празничого книша плашуючи його байду за байдою та перепиваючи пивом. Бідний Іванище вже не принукував ані не просив а тільки дивив ся тай очам своїм не вірив, як чоловік годен в себе стільки всадити. Вкінці нагадавши собі, що кум майже все спакував, шепнув жінці на ухо, щоб зварила свіжих пирогів, бо не буде навіть чим других гостей приймати.

Іваниха запорала ся коло печі тай незабаром свіжі пиріжки задимили ся в макітрі. Як раз на се надійшло решта гостей, господарі посадили їх за стіл та почало ся знов припрошуване і принукуване. Та хто з вас не бачив нашого сватка в гостині. Він у себе дома їсть нераз миску борщу, горщисько бараболь та цілий бохонець хліба, а ще не чує ся ситий; (загалі наш сваток каже, що тільки два рази в рік наїсть ся до сита: на Різдво та на Великдень) а в го-

стині скільки то господар мусить нанукати ся та напросити ся, щоб гість взяв ложку дві страви або ликнув оден два пироги. Таке саме було також в Івана. Іван припрошував вправді не дуже дібраними, але щирими словами: “Куме Микитею, не будьте маркотні. Лупіть яйці, дріть мясо, тягніть легкі, крайте серце, ріжте печінки, мачийте там, де кум мачиють.” Іваниха припрошувала також, гості віддякували ся красненько а між тим Валько якби нічого перед тим не було, поїдав страву за стравою, пиріг за пирогом, так що другі гості не могли з дива зійти та тільки раз у раз споглядали цікаво на всепожираючого Валька.

Гостина у Івана Штудерного затягнула ся до пізної ночі а Валько послідний з усіх покинув хату гостинного кума.

Минуло кілька місяців, а в сусідньому місточку Паршилові припадав також польський храмовий празник. Жителі села Непокритого латинського обряду, належали до парохіяльного костела в Паршилові та вже давно приготовляли ся достойно стрінути празник.

Валько до сеї пори ніколи не справляв празників. Він звичайно на польський празник прикидав ся Українцем, кажучи що йде за жінкою та залівав в гості до першого ліпшого Мазура — а за те в український празник ставав знов Мазуром та ішов в гості до якого небудь знакового Українця.

Та на сей раз Валькова жінка стала товкмачити йому, що се булоб нечесно не запросити кума Івана до себе на празник, тай вкінци по довгих короводах вимогла на нім, що казав дещо приготувити на празник.

Надійшов вкінци день празника. Валькова жінка спекла ковбасу, гусака і питльовану паланицю а Валько приніс збанок пива. Та вже люди давно повернули з костела, вжеї вечеріти починало а кума Івана як не видно так не видно.

Валько вертаючи з костела встиг вже погостити ся у двох чи трох своїх одновірців тай не дуже був голудний, однак все таки не на жарти зачав непокоїти ся, чому кума досї нема?

Зразу він нарікав, що приготовані шпецияли вистинуть і стратять смак, відтак йому жаль стало, що такі добрі річи кум поїсть а вкінци він таки просто з моста заявив жінці, щоб все приготовлене спрятала а коли кум прийде то він перед ним вимовить ся, що вже за пізно, бо гостї вже усе зіли. Та добра жінка тільки очи з дива витріщила коли почула таку негідну пропозицію.

Валько видячи, що вона не квапить ся прятати, дав єї поза уха та почав сам ховати приготовані шпецияли куди попало.

В ту саму пору Іван Штудерний пригадав собі,

що він прошений до кума Валька на празник та убравши ся порядно вийшов на улицю.

Підходячи під хату Валька, почув ще з далека крики і проклони. Було се саме тоді, як Валькова жінка не хотіла спрятати празничних шпеціялів. Іван притулив ся д стіни коло вікна і став прислухувати ся і придивляти ся що у кума дів ся.

А між тим Валько як опарений ховав одну страву за другою та оглядав ся боязко на всі боки. Коли вже всьо спрятав, усміхнув ся лукаво та протягнув ся на лаві.

Іван дивлячи ся з яким поспіхом та страхом Валько усе те ховав, аж за боки обрав ся від сьміху, а коли вже Валько ляг на лаву, він скоро оббіг навкруги хату та почав сильно гримати в двері.

Валько зірвав ся з лави та не встиг він ще дійти до дверей, як перед ним стояв уже засапаний та заляканий Іван.

— Буйце сен Бога, а вам що сен стало? — почав він допитувати кума. Та кум як довгий повалив ся на лаву тай лиш стогнав і йойкав.

— Та дуж вам ест куме? — лебедів Валько.

— Ой! ой! — стогнав Іван — та я мало не вмру з страху.

— Таж мувце куме, що се стало?

— Ой! ой! — простогнав Іван — ой ішов я через

ваш садок, аж тут з за корча ох! Гвалт, ратуйте! — аж тут з за корча як виповзла гадина — ой! ой! умру в страху! Гвалту ратуйте! — ой! ой! виповзла гадина така, завбільшки як та ковбаса, що на полиці, ох! ох! — та як засичіла до мене, ох! Христе ратує мене грішного! — як засичіла вам, то так як той гусак, що в печі; але я як не вхоплю камінюку, таку, як той вбанок з пивом під ковбицею, та як шпурну в нього, а вона тільки сплщила ся, як та паланиця, що під подушкою, ой! ой! ратуйте!

Тут Іван протягнув ся ще дужче на лаві та стан знов стогнати та йойкати.

Заскочений так несподівано Валько стояв хвилюку як фізик, скоро однак опамятав ся та сказав до жінки.

— Ну, зоно, давай єсьць, бо кум всицько ведзом.

Валькова кинула ся до похованих шпециялів та почала їх поспішно на стіл ставити, а Валько потягнув Івана до стола. Валькова зачала його принукувати а Валько також припрошував його по мазурськи: Зрийце куме, зрийце! — Та Іван, як звичайно наш сваток, покушавши трошка, почав видяковувати ся; Валькова хтіла його дальше принукувати, однак Валько видно не розуміючи ся на того рода політиці, крикнув резолотно до жінки;

— Спсонц, зоно, бо кум не хце зриць, відаць бар-
дзо сен tego Гаду псельонк.

Жінка хотіла ставити опозицію, та увидівши
грізну статъ Валька, спрятала з перед Івана неруше-
ні шпецияли.

Іван видячи, що вже по гостині, встав, подяку-
вав за хлїб і сіль тай пішов голодний до дому.

А урадований з того Валько, цілий вечер опісля
поїдав приготовлені для кума шпецияли.

